

מיפוי אוכלוסייה ושירותים בגיל הרוך

הגיל הרוך בחברה הבדואית בנגב

נובמבר 2025

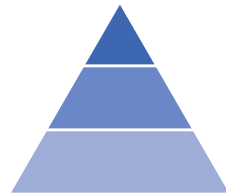
צוות המחקר: אביבית חי, ארן זינר, אסמאא אבו ג'אמע ודורין ליזר

תוכן עניינים

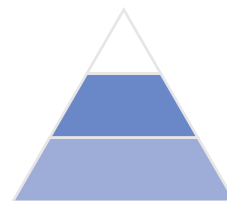
בחינה
רוחבית

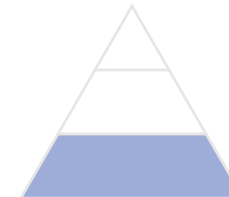
מענים
משלימים

שירותי
בסיס

אוכלוסיות
היעד

מתווה
המחקר
ורציונל

מיקומו של הדוח הנוכחי במסגרת המהלך המחקרי המלא: חיזוק מענים חברתיים בחברה הבדואית

דוח זה נכתב במסגרת המהלך לחיזוק החברה האזרחית הבדואית שמוביל האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, סביב שלושה מיקודים: הגיל הרך, צעירים וחיזוק ארגוני חברה אזרחית והון אנושי בחברה הבדואית. נושא הגיל הרך הורכב משני תוצרים מחקריים:

דוח ביניים – יולי 2025 (הוגש)

מטרת הדוח – סקירה ראשונית של פעילות ארגוני השטח ותשתית רשותית בתחום הגיל הרך בחברה הבדואית כדי לבחון פריסה גאוגרפית ומתן מענה לפי תחומים, מוטבים וגילאים שונים.

דוח סופי – אוקטובר 2025 (הדוח הנוכחי, הכולל ומעדכן את נתוני הדוח הראשון)

מטרת הדוח – סיכום כלל הנתונים לגבי אוכלוסיות היעד ופריסת השירותים, כולל:

1. היקף ופריסת אוכלוסיית הגיל הרך.
2. היקף שירותי הבסיס בתחומי חינוך, בריאות ורווחה מול פריסת האוכלוסייה; היקף שימוש בפועל.
3. היקף וסוג המענים המשלימים בפריסה לפי רשויות.
4. שאלות ותובנות העולות מבחינת ההלימה בין האוכלוסייה לבין היקף השירותים.

הגדרות

סוגי רשויות:

- במסגרת הדוח, המינוח "רשויות מקומיות" מתייחס לכל הרשויות הבדואיות יחדיו.
- עיר – העיר הבדואית היחידה היא רהט, שבה כ-80,400 תושבים.
- מועצה מקומית – ישנן שש מועצות מקומיות בדואיות: חורה, כסייפה, לקייה, שגב שלום, תל שבע וערערה בנגב.
- מועצה אזורית – קיימות שתי מועצות אזוריות בדואיות, נווה מדבר ואל-קסום.
- קהילות במגורים שאינם מוסדרים – בדוח זה הכוונה היא להתיישבות בדואית בלתי מוסדרת שאינה בעלת מעמד סטטוטורי.

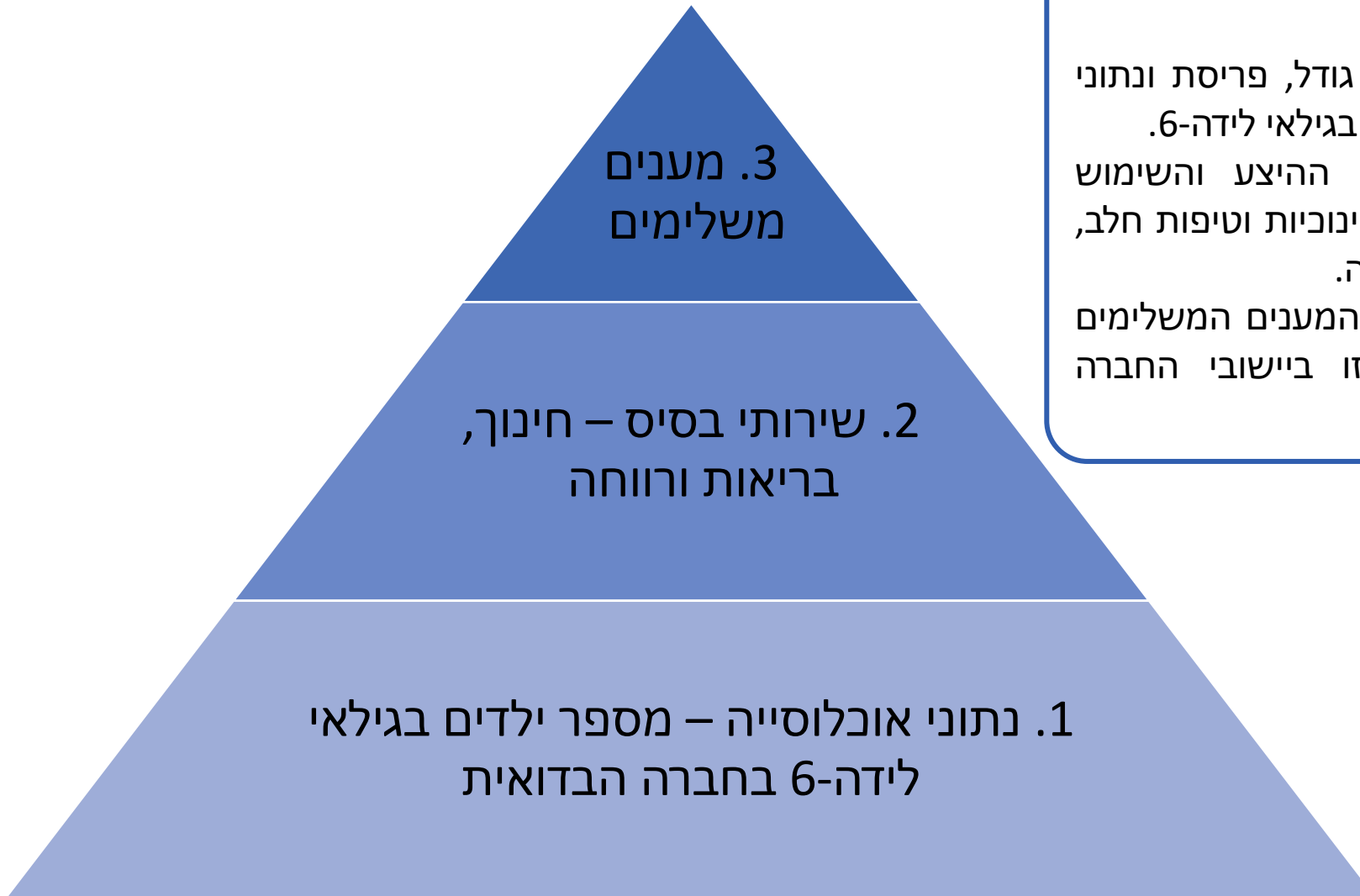
חלוקה לגילאים:

במסגרת הדוח התבצעה חלוקה לפי הקטגוריות הבאות: לידה-3, 3-6 ולידה-6 לפי גילאי התינוקות/פעוטות בהם ממוקדים כל שירות או תוכנית.

מבנה הדוח – שלוש שכבות של מיפוי

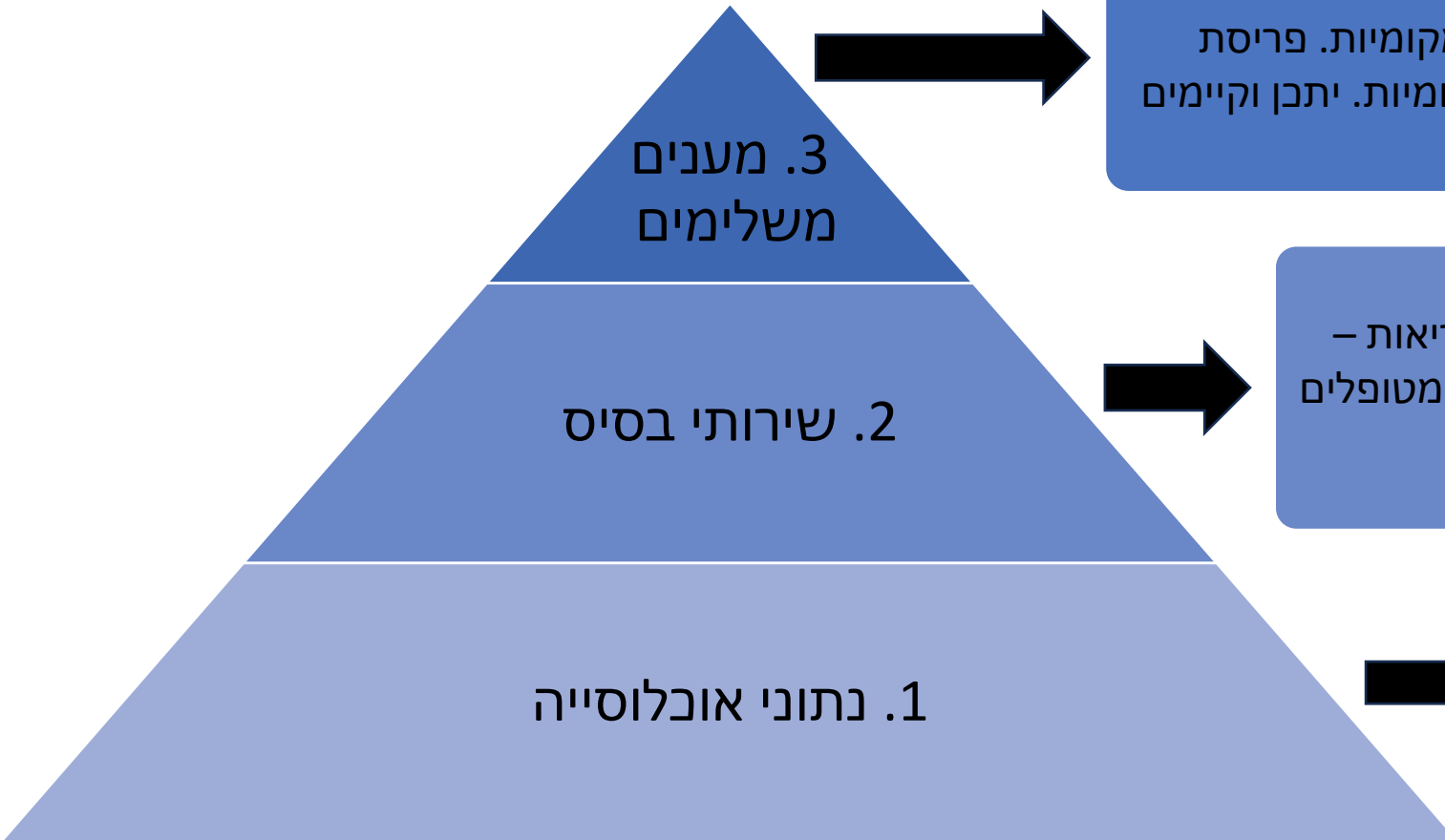

הדוח כולל מיפוי של תחום הגיל הרך בחברה הבדואית, הנבנה שכבה אחר שכבה.

- **השכבה הראשונה** ממפה את גודל, פריסת ונתוני הרקע של האוכלוסייה הבדואית בגילאי לידה-6.
- **השכבה השנייה** ממפה את ההיצע והשימוש בשירותי הבסיס כגון מסגרות חינוכיות וטיפות חלב, ביחס לממצאי השכבה הראשונה.
- **השכבה השלישית** ממפה את המענים המשלימים המוצעים עבור קבוצת גיל זו ביישובי החברה הבדואית בנגב.

מבנה הדוח – פירוט שכבות המיפוי

3. שירותים חברתיים נוספים המתקצבים במסגרת החלטת הממשלה 1279, התוכנית הלאומית 360 ומשרדי הממשלה. שירותים חברתיים מטעם החברה האזרחית ומתקצבים על ידי הפילנתרופיה או הרשויות המקומיות. פריסת המענים מוצגת בחלוקה למשרדים ובחלוקה לרשויות המקומיות. יתכן וקיימים מענים נוספים שאינם מופיעים בדוח זה.

2. מסגרות חינוכיות לגילאי לידה-3 ולגילאי 3-6; שירותי בריאות – תחנות טיפות חלב ומעונות יום שיקומיים; שירותי רווחה – מטופלים במחלקת הרווחה. הנתונים מוצגים בחלוקה רשותית.

1. אוכלוסייה: נתוני רקע אודות הילדים בגיל הרך בחברה הבדואית; הצגת מספר ילדים בגילאי לידה-6 בחלוקה לרשויות המקומיות.

מקורות המידע

נתוני אוכלוסייה ונתוני רקע

מתבססים על הנתונים המעודכנים ביותר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס*), נתוני שנת 2023 שפורסמו ב-2025 ושל המוסד לביטוח לאומי, נתוני שנת 2023 שפורסמו בשנת 2024.

נתוני שירותי בסיס

נתוני 2025 שנאספו במסגרת המחקר ממשרד הרווחה, משרד הבריאות, משרד העבודה ומשרד החינוך.

מענים משלימים

- נאספו משרדי הממשלה הרלוונטיים לרבות דוחות שנתיים של התוכנית הלאומית 360 ודוחות הועדה המתמדת של החלטת ממשלה 1279.
- נתונים גולמיים שנאספו בשנת 2024 על ידי האגף באמצעות חברת KPMG והוצגו בדוח הקודם, כולל השלמות שהתבצעו במהלך 2025.

ממצאים ממפגש שולחן עגול בנושא הגיל הרך

דוח משולבות תובנות מתוך דיוני שולחן עגול בנושא הגיל הרך שהתקיים ב-16.9.25 בשגב שלום, כחלק מהמהלך לחיזוק החברה האזרחית של האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, בו הוצגו נתוני המחקר. במפגש השתתפו בעלי תפקידים מהרשויות המקומיות, משרדי הממשלה ומארגוני החברה האזרחית הפועלים בתחום.

ההקשר הרחב של הנתונים

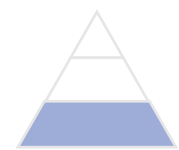
- דוח זה בוחן את ההיקף, השימוש והמגוון של השירותים לגיל הרך בחברה הבדואית בנגב.
- מבט על שירותים אלו מחייב הסתכלות מקדימה על מצבה של החברה הבדואית ואינו יכול להיות שלם מבלי ההקשר הכלכלי-החברתי בו היא נמצאת.
- סקירת נתוני הרקע שלהלן ממוקדת בתחום הגיל הרך, וככזו אינה מתייחסת לאתגרים נוספים כגון מצב התשתיות, איתנות הרשויות המקומיות, סוגיית הקהילות במגורים שאינם מוסדרים, אלימות ופשיעה, מתחים עם החברה היהודית ועם גורמי המדינה, ועוד. אתגרים אלו ואחרים מהווים את ההקשר הרחב שבתוכו יש להסתכל על קידום השירותים החברתיים לגיל הרך.

פרק 1 – נתוני אוכלוסייה

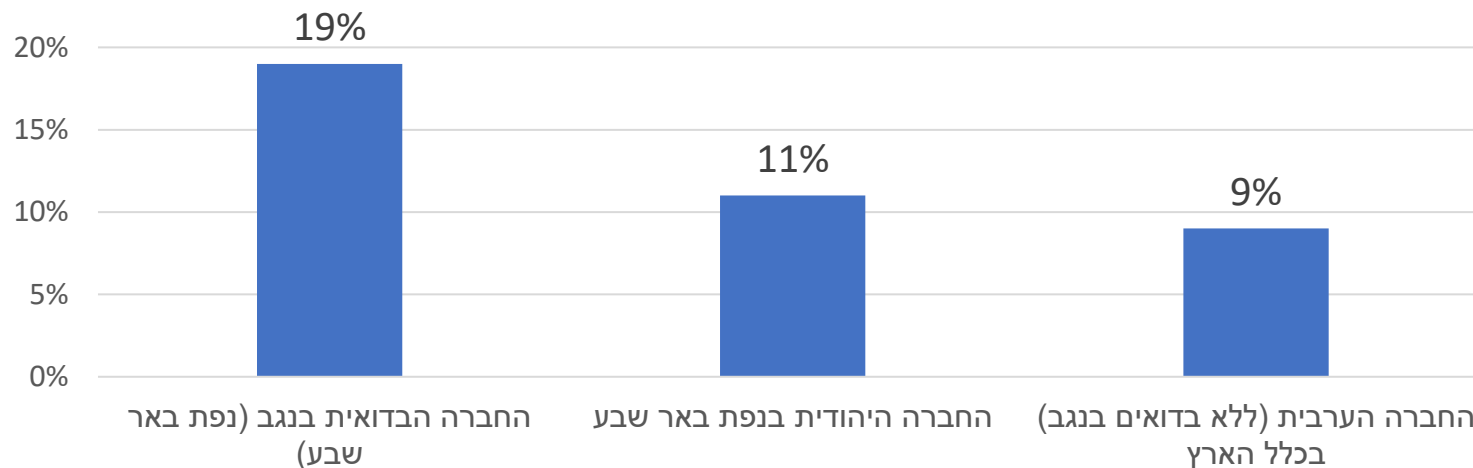
נתוני רקע, היקף ופריסת האוכלוסייה הבדואית בגילאי לידה-6

אוכלוסיית היעד – פעוטות לפי אוכלוסייה

חלקה של קבוצת הגיל לידה-6, בקבוצות אוכלוסייה שונות, נתוני 2023

52% מהילדים בגילאי לידה-6 בנפת באר שבע, הם בדואים.

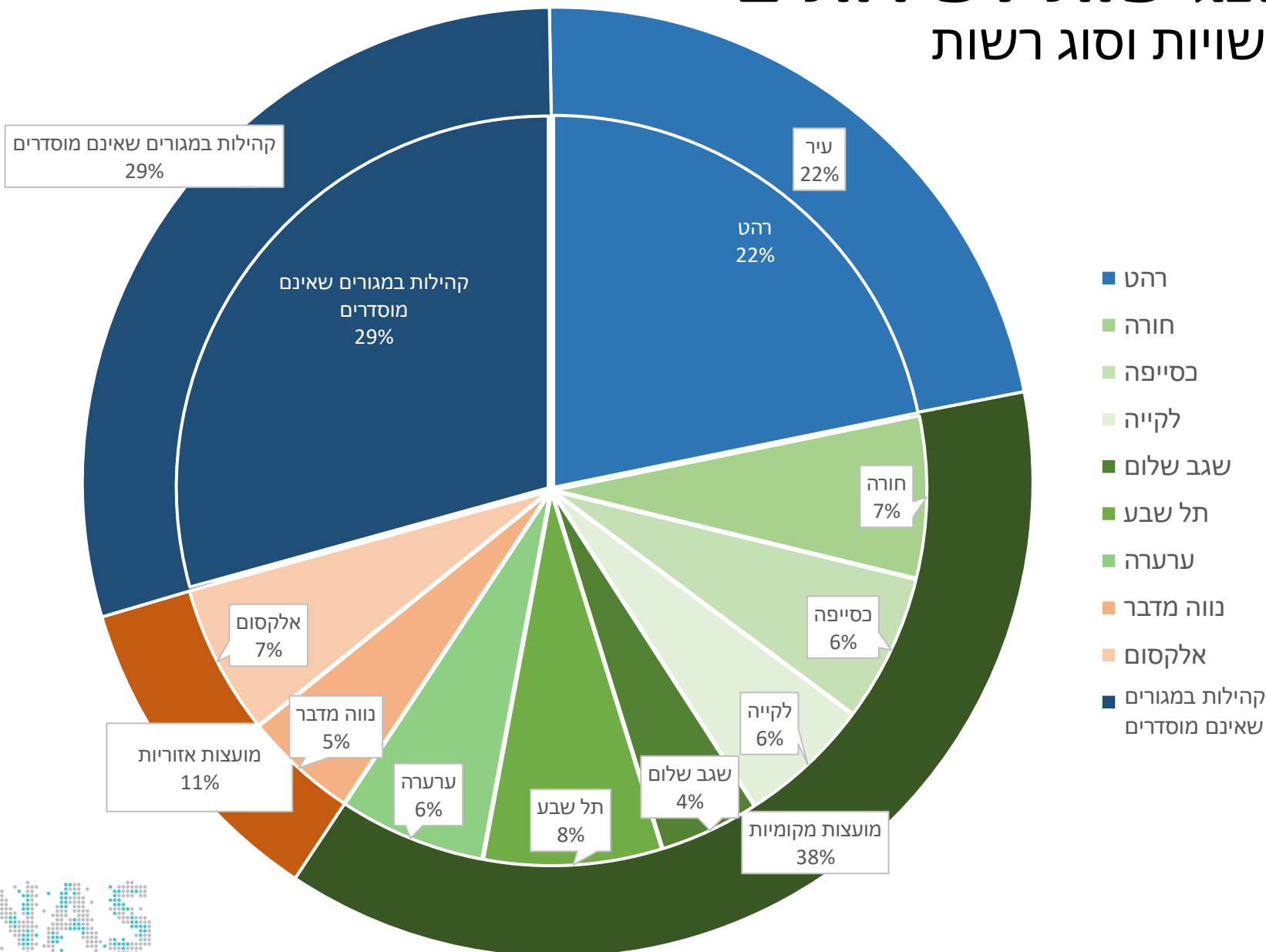
בגילאי לידה-6 החברה הבדואית מהווה **מחצית** מהפעוטות בנפת באר שבע.

גודלה היחסי של קבוצת הגיל הרך בחברה הבדואית בנגב הינו קרוב לכפול בהשוואה לחברה היהודית בנגב ויותר מכפול בהשוואה לחברה הערבית כולה. קבוצת גיל זו דורשת משאבים רבים הן מההורים והקהילה והן מהרשויות המקומיות.

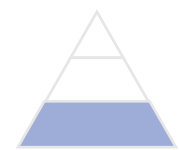

אוכלוסיית היעד והנגישות לשירותים

ילדים בגילאי לידה-6 לפי רשויות וסוג רשות

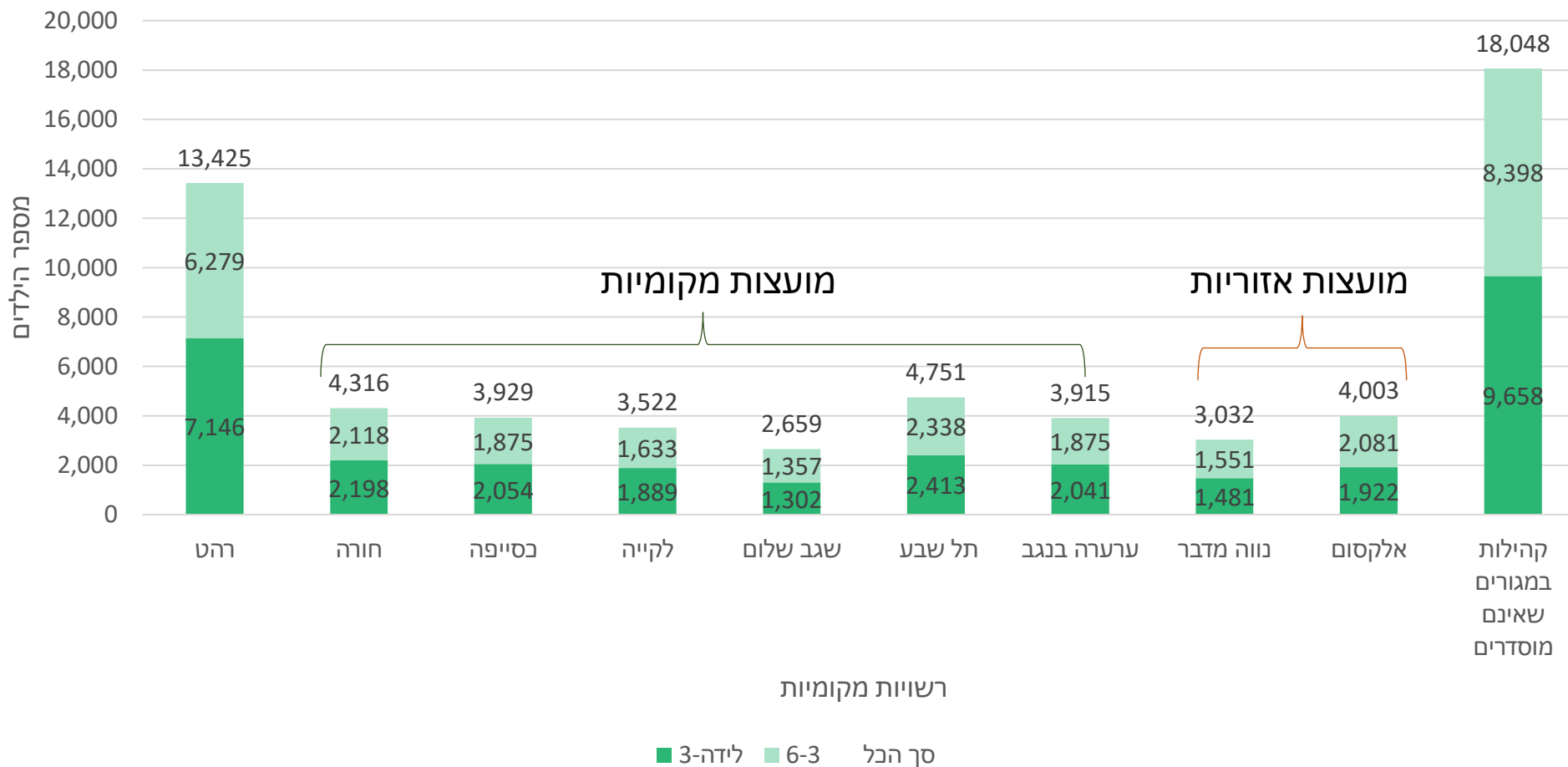

- **ההט**, העיר הבדואית היחידה בנגב מאכלסת **22%** מהילדים הבדואים בגילאי לידה-6.
- **במועצות המקומיות נמצאים 38%** מהילדים.
- קרוב ל-**30%** מהילדים בגיל הרך בחברה הבדואית חיים **בקהילות במגורים הבלתי מוסדרים**, בהם הנגישות לשירותים מוגבלת.
- **במועצות האזוריות חיים 11%** מהילדים הבדואים בגיל הרך.

אוכלוסיית היעד

מספר ילדים ביישובי החברה הבדואית בגילאי לידה-6, חלוקה לקבוצות גיל לידה-3, 3-6

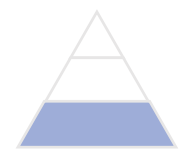

סך הכל ילדים בגיל הרך
בחברה הבדואית:
61,600

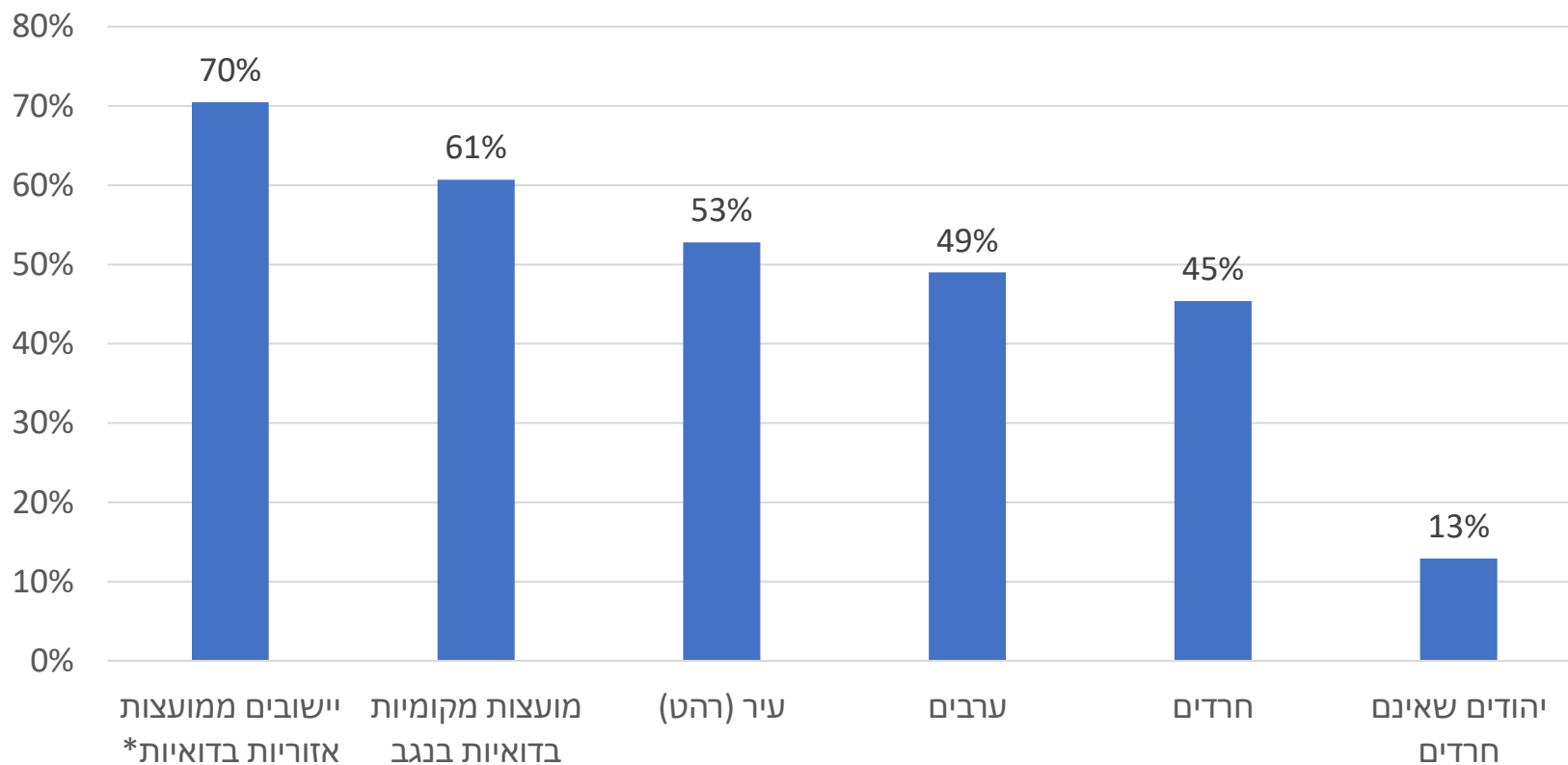
מתוכם:
32,100 בגילאי לידה-3
ו-29,500 בגילאי 3-6

אוכלוסיית היעד – עוני בקרב ילדים

תחולת עוני בקרב ילדים (לידה-18), בקבוצות אוכלוסייה שונות, נתוני 2023

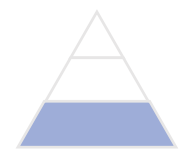

- שיעורי העוני בקרב ילדים בדואים גבוהים יותר בהשוואה לכלל הקבוצות.
- קיימים פערים ניכרים בין סוגי הרשויות הבדואיות.
- ילדי הקהילות הגרות במגורים שאינם מוסדרים לא נכללו בדוח ממדי העוני.

אומדן שיעור העוני בקרב ילדים בחברה הבדואית עומד על 63% המהווה כ-38,000 ילדים בגילאי לידה-6**

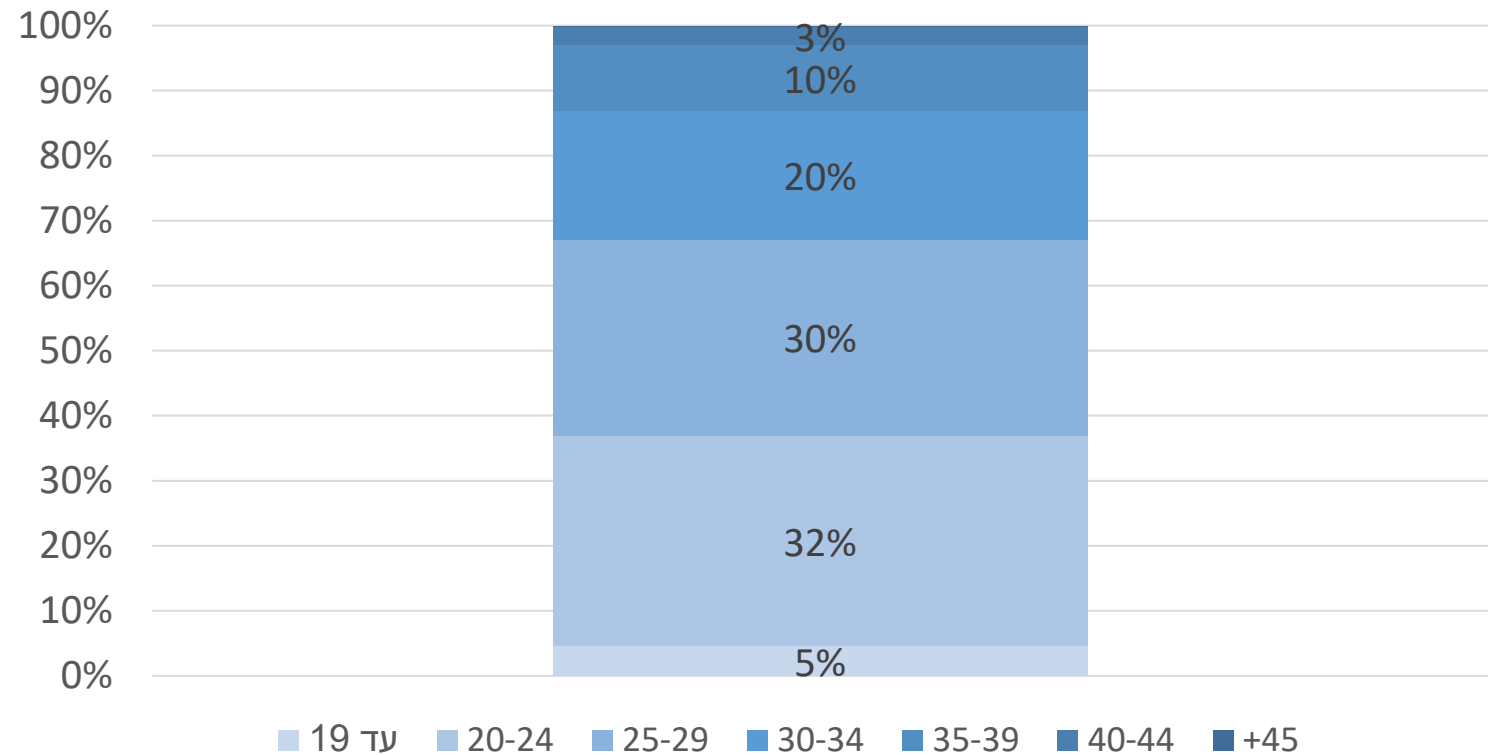
* תחת המועצות האזוריות, הדוח כלל את היישובים א-סייד וביר הדאג' בלבד, בהיותם בעלי יותר מ-5,000 תושבים.

** על מנת לייצר את האומדן, הוערך שיעור העוני בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים וביישובים שבהם פחות מ-5,000 תושבים על פי שיעורי העוני ביישובים במועצות האזוריות.

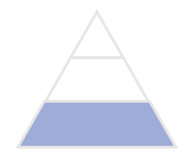

אוכלוסיית היעד – אימהות

התפלגות גילאי אימהות בדואיות שילדו בשנת 2023 בנפת באר שבע, לפי קבוצות גיל

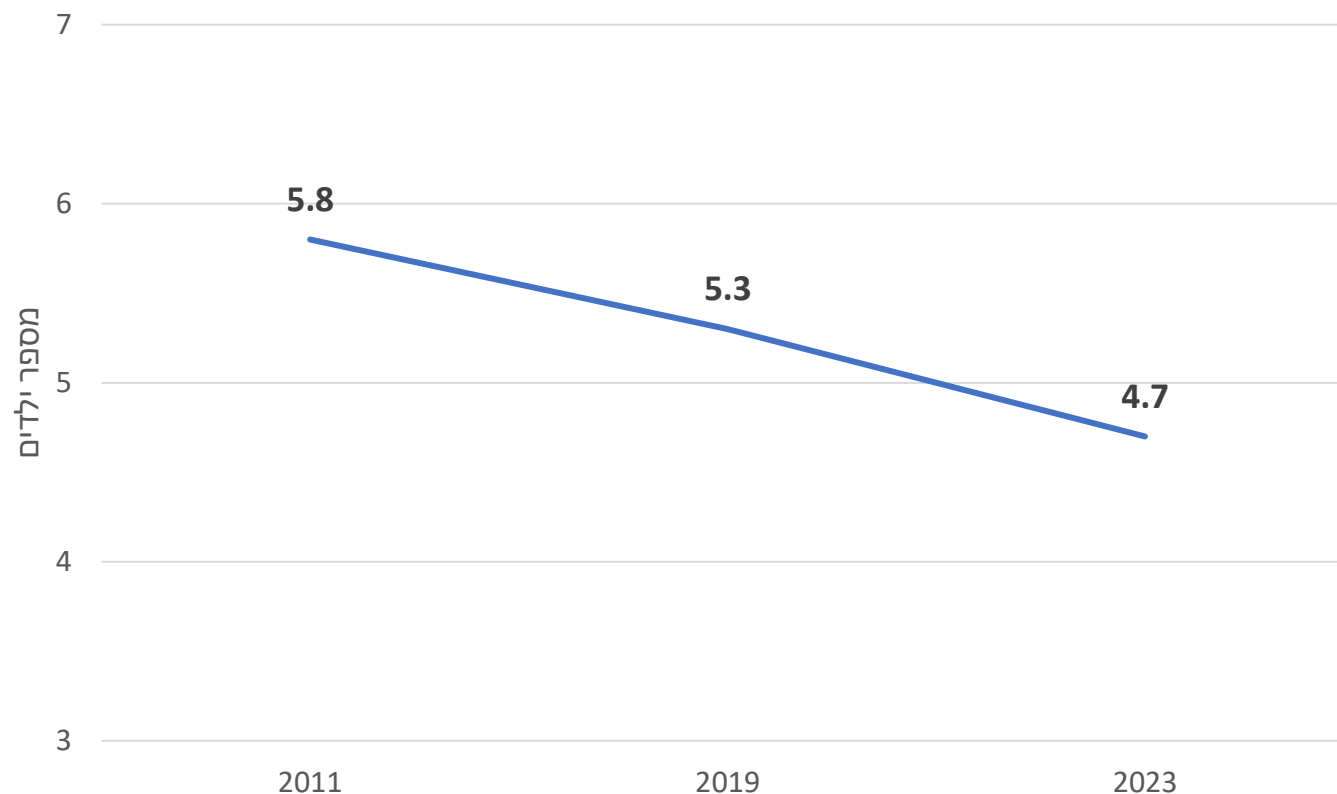

- 37% מהנשים הבדואיות שילדו בשנת 2023 היו בנות 24 ומטה. כלומר - מעל שליש מהאימהות שילדו בשנת 2023 הינן צעירות מאוד.
- כפי שנראה מנתונים אלו, הנשים הבדואיות ממשיכות ללדת בשיעורים משמעותיים עד לגיל 39.

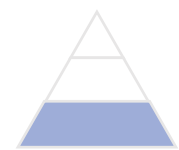
אוכלוסיית היעד – אימהות

שיעור פריון כולל של נשים בדואיות בנגב, רב שנתי

- בעשורים האחרונים חלה ירידה עקבית ומשמעותית בשיעור הפריון של נשים בדואיות בנגב.
- על אף מגמה זו גם כיום שיעור הפריון של הנשים הבדואיות בנגב גבוה משמעותית ועומד על **4.7**, לעומת שיעור הפריון של **2.8** בקרב כלל הנשים המוסלמיות בישראל.

בשל העובדה כי קבוצת הגיל של ההורים (גילאי 20-40) צפויה להמשיך לגדול בשנים הקרובות, על אף הירידה בשיעורי הפיריון בעשור הקרוב אוכלוסיית הגיל הרך תמשיך להוות חלק משמעותי מהחברה הבדואית בנגב. יש להתאים לגודל האוכלוסייה את המענים הניתנים.

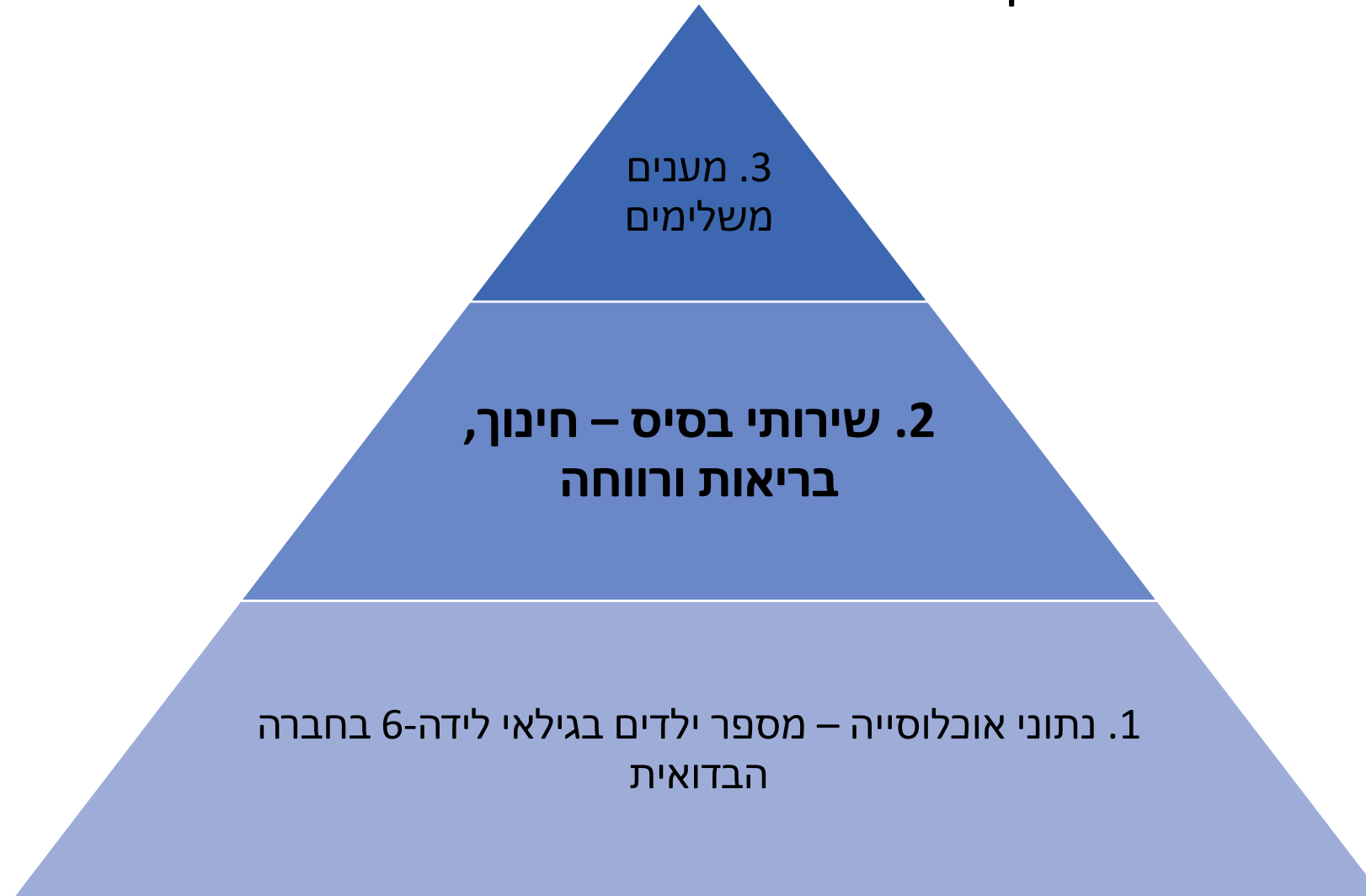
נקודות מרכזיות ממפגש שולחן גיל רך

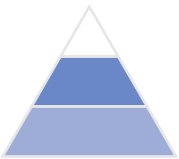
- קיים מחסור נרחב בשירותים ביישובים הבדואים בנגב, מספר הילדים הגדול ביישובים יוצר מציאות בה ילדים רבים אינם מקבלים שירותים.
- דרוש שינוי תפיסה מצד גורמי המקצוע כלפי הגיל הרך על מנת לייצר התאמה לשיח ולנורמות בקהילה – ניהול דיון משותף בין כלל הגורמים יסייע בהתאמת הפרקטיקות ולהגברת החשיבות בטיפול בהתפתחות ילדים בגיל הרך.
- שיעור האימהות הצעירות הגבוה מצריך עבודה מול מרכזי הצעירים, כדי לסייע לאימהות הצעירות בקבלת מידע וכלים לטיפול בילדיהם, בפרט בגילאי לידה-3.
- קהילות במגורים שאינם מוסדרים – גודלה של קבוצה זו מדגיש את החשיבות במתן שירותים לאוכלוסייה זו. יש למצוא פתרונות לטובת מתן שירותים במגורים שאינם מוסדרים בהיעדר תשתיות ורשות מוניציפלית. קיימת הסכמה רחבה כי הסעות בגילאים אלו אינן מותאמות לצרכי הילדים.
- תעסוקת נשים – נשים רבות מחוסרות עבודה בשל היעדר אפשרויות תעסוקה בסביבה ובשל אתגרי ניידות, במיוחד בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים. במקביל להרחבת תשתית המענים לגיל הרך, יש לבחון כיצד להגדיל את היצע המשרות המותאמות לנשים אלו, לרבות תעסוקה ביתית.
- פערים בתחבורה ציבורית – משפיע במיוחד על צריכת שירותים בגיל הרך, ומקשה על סיפוקם.
- בקרב החברה הבדואית, קיים רצון לשימוש בשירותים – טיפות חלב וגני ילדים הם שירותים חיוניים שזכו באמון הקהילה וניתן ללמוד מהם ולהגיע בעזרתם להורים נוספים.
- תופעת הילדים שאינם רשומים – קיים פער בין משרד הבריאות למשרד הפנים ברישום הילדים, ישנם ילדים שלא נרשמים אוטומטית כי אחד מהוריהם אינו בעל אזרחות וכתוצאה מכך הם אינם זכאים לשירותים.

פרק 2 – שירותי בסיס

היקף ופריסת מסגרות החינוך ושירותי הבריאות והרווחה

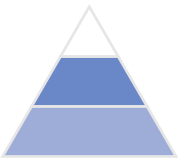

הקדמה – אפיון וסיווג שירותי הבסיס

- המדינה אחראית על מגוון שירותים בסיסיים המהווים את התשתית להתפתחות תקינה של ילדים בגיל הרך. פרק זה עוסק במיפוי שירותים אלו ביחס לגודל האוכלוסייה הבדואית ובפריסת השירותים אל מול גודל האוכלוסייה ברשויות המקומיות.

השירותים הנסקרים בפרק זה:

- **מסגרות חינוכיות** – מסגרות חינוכיות לגילאי לידה-3 ו-3-6. לרבות סבסוד מסגרות על ידי משרד העבודה ומשרד הרווחה.
- **שירותי רווחה** – מחלקות הרווחה מפעילות שירותי רווחה ישירות לילדים בסיכון.
- **שירותי בריאות** – הפעלת תחנות טיפות חלב לגילאי לידה-6. הפעלת מעונות יום שיקומיים עבור ילדים עם מגבלות.

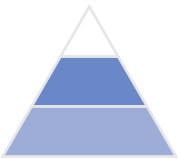
אתגרי מיפוי השירותים בגיל הרך

אתגר 1 – מיפוי מיקום המסגרות ושיוכן המוניציפלי

- קיימת אי בהירות בנוגע למיקום המדויק של מסגרות החינוך לגיל הרך ולשיוכן המוניציפלי, בין השאר משום שחלק מהמסגרות הנותנות מענה לקהילות במגורים שאינם מוסדרים מקבלות סמל מוסד או הכרה תחת רשות מוכרת (למשל, לשם קבלת סמל מוסד, עיריית ערד קיבלה את האחריות על גני ילדים שנמצאים בסמוך לכפר הבלתי מוסדר אל-פורעה וקיימות מסגרות ביתיות, (משפחתונים), הפועלות עבור הקהילות במגורים שאינם מוסדרים ורשומות במועצות האזוריות).
- בשל כך, לא תמיד ניתן להבחין בין מסגרות הפועלות ביישוב מוכר לבין מסגרת הפועלת בקרב קהילה שאינה מוסדרת.

אתגר 2 – מסגרות לא מוכרות אך נתמכות

- קיימות מסגרות לגילאי לידה-6 ללא סמל מוסד, הפועלות עבור הקהילות במגורים שאינם מוסדרים. מסגרות אלו נתמכות על ידי המועצות האזוריות המספקות להן תשתיות ספורדיות של מים וחשמל, וכן צוותי הוראה לרבות גננות עובדות משרד החינוך.
- מסגרות אלו לא נספרו במיפוי זה, שכן הן אינן מוכרות על ידי משרד החינוך.

אתגרי מיפוי השירותים בגיל הרך המשך

אתגר 3 – מיפוי השתתפות הילדים במסגרות

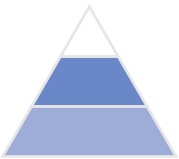
- במקרים רבים הרשות המקומית מספקת גם שירותים לתושבים שאינם גרים בתחומה, שכן ההורים רושמים את ילדיהם למסגרות לפי קרבה גיאוגרפית ו/או שייכות קהילתית ומשפחתית, ולא בהכרח לפי שיוך מוניציפלי.
- תופעה זו מתרחשת בין הרשויות המקומיות וביתר שאת בין רשויות מקומיות לתושבי הקהילות במגורים שאינם מוסדרים הקרובים לכל רשות. לכך יש גם השלכה כלכלית, שכן רשות הקולטת ילד מרשות אחרת אמורה לקבל עבורו את התקציב הרלוונטי, אך בפועל לא מתקיימת העברת כספים בין הרשויות.
- מהמחקר עולה כי בפועל הרשויות המקומיות אינן יודעות מהן הקהילות במגורים שאינם מוסדרים הנמצאות 'תחת אחריותן'. בשל פער זה, במיפוי מוצגים מקבלי השירותים על פי הרשות המקומית בה ניתן השירות.

השפעת האתגרים על השירותים החברתיים:

- אתגרים אלה מקשים על הפעלת השירותים החברתיים ביישובי החברה הבדואית בהיבטים רבים כולל קביעת האחריות לתחזוקה, תקצוב והסעות. כתוצאה, נפגע הן היקף השירות והן איכות השירות.

השפעת האתגרים על המיפוי:

- המיפוי אינו כולל את כלל המסגרות הקיימות מכיוון שבשטח פועלות מסגרות שאינן מוכרות על ידי משרד החינוך.
- לא ניתן לקבל תמונה מדויקת בנוגע להיקף הכיסוי של השירותים החברתיים לתושבי הרשויות השונות.

מסגרות לגילאי לידה-3

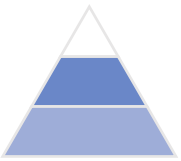
הגדרות

מעון יום – מסגרת חינוכית לתינוקות ופעוטות בגילאי שלושה חודשים עד שלוש שנים הנמצאת תחת פיקוח של משרד החינוך. בכל כיתה במעון יכולים להשתתף עד 33 ילדים (בכפוף לגילאים השונים). ישנם מעונות יום המוגדרים כמעון רב תכליתי, ונותנים מענה הוליסטי לאוכלוסייה שאינה מוגדרת בהכרח כאוכלוסייה בסיכון, אך זקוקה לשירותים תומכים וטיפוליים. מעונות אלו כוללים הוספת בעלי מקצוע והרחבה של שעות השהות במעון.

משפחתון – מסגרת לתינוקות ופעוטות בגילאי שלושה חודשים עד שלוש שנים. המשפחתון היא מסגרת עבור 5 ילדים, בעלת סמל מוסד. היא מופעלת על ידי הרשות המקומית או זכיון אשר זכה במכרז של משרד העבודה להפעלת משפחתונים, ומפוקחת על ידי משרד העבודה.

מנהלת לידה-3 – תקן הקיים בכל הרשויות המקומיות ומתקצב על ידי משרד החינוך. התפקיד נקבע כחלק מהחלטת הממשלה על הרפורמה להעברת מעונות היום למשרד החינוך. התפקיד כולל מיפוי ותכלול של הצרכים והמענים הניתנים מגיל לידה-3 ברשות. **מנגנון הפעלה:** אגף חינוך ברשות המקומית, משרד החינוך.

הרפורמה בגיל הרך – בשנת 2022 נכנסה לתוקף רפורמה שהעבירה את אחריות הפיקוח על מעונות היום לגילאי לידה-3 למשרד החינוך. בעקבות כך, מסגרות קיימות עברו לפעול תחת הפיקוח של משרד החינוך. בחברה הבדואית בנגב הרפורמה הביאה לגידול קטן בהיקף הילדים במסגרות עם רישוי וילדים רבים נמצאים במסגרות ללא רישוי.

מסגרות לגילאי לידה-3

היקפים

משפחתונים:

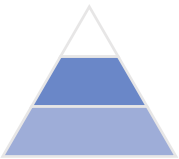
בשנת 2025 פועלים בנגב **323** משפחתונים, בהם משתתפים **1,473** ילדים.

מעונות יום:

בשנת 2025 פועלים בנגב **20** מעונות יום הכוללים כ-**35*** כיתות בהם משתתפים **900** ילדים.
מתוכם, **2** מעונות (ברהט ובשגב שלום) מוגדרים גם כמעונות רב תכליתיים.

מסגרות לגילאי לידה-3

פערים בהשתתפות במסגרות המפוקחות

שיעור ההשתתפות של ילדים בגילאי לידה-3 בחברה הבדואית בנגב במסגרות מפוקחות בשנת 2025 עומד על 7.4% בלבד.*

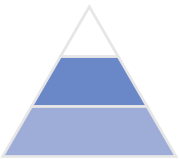
השוואה לשיעורי ההשתתפות בשאר האוכלוסיות

- על פי מחקר של מכון טאוב משנת 2023, עם הפעלת הרפורמה, בין שנת הלימודים 2022 לשנת 2023 חל גידול ניכר של מעל ל-100% במספר כלל המעונות המוכרים והמפוקחים, מ-2,000 ל-4,452.
- לא נמצאו נתונים עדכניים אודות השתתפות במסגרות מפוקחות בגילאי לידה-3 בקרב כלל האוכלוסייה מאז החלה הרפורמה, ולכן היכולת להשוות בין הנתונים העדכניים אשר התקבלו על החברה הבדואית לשאר האוכלוסייה, מוגבלת.
- עם זאת, אם משווים את שיעור ההשתתפות הנוכחי של החברה הבדואית (כאמור 7.4% בלבד), לנתונים שנאספו על ידי מכון טאוב עוד טרם הרפורמה, עולה כי שיעור ההשתתפות במסגרות מפוקחות ברשויות היה גבוה כמעט פי 4, ברשויות מעורבות כמעט פי 3, וברשויות ערביות פי 2.5.
- על בסיס נתונים אלו, ניתן להעריך בזהירות המתבקשת כי מאז החלה הרפורמה חל עוד גידול בפער בין החברה הבדואית לשאר האוכלוסייה בשיעור ההשתתפות במסגרות מפוקחות.

*נתוני משרד העבודה ומשרד הרווחה, לא התקבלו נתונים ממשרד החינוך.

מדהלה ש', שאמי ל', גל ג' וסלע א', השתתפותם של ילדים מהחברה הערבית במסגרות חינוך מפוקחות לגיל הרך, מרכז טאוב, 2021; סילברמן ש', בלנק כ', חינוך וטיפול לגיל הרך בישראל: מבט על, מרכז טאוב 2023. ** לא ניתן להשלים את השוואה לנתוני החברה הבדואית בשל היעדר מידע אודות מספר הכיתות ומספר הילדים בכל כיתה.

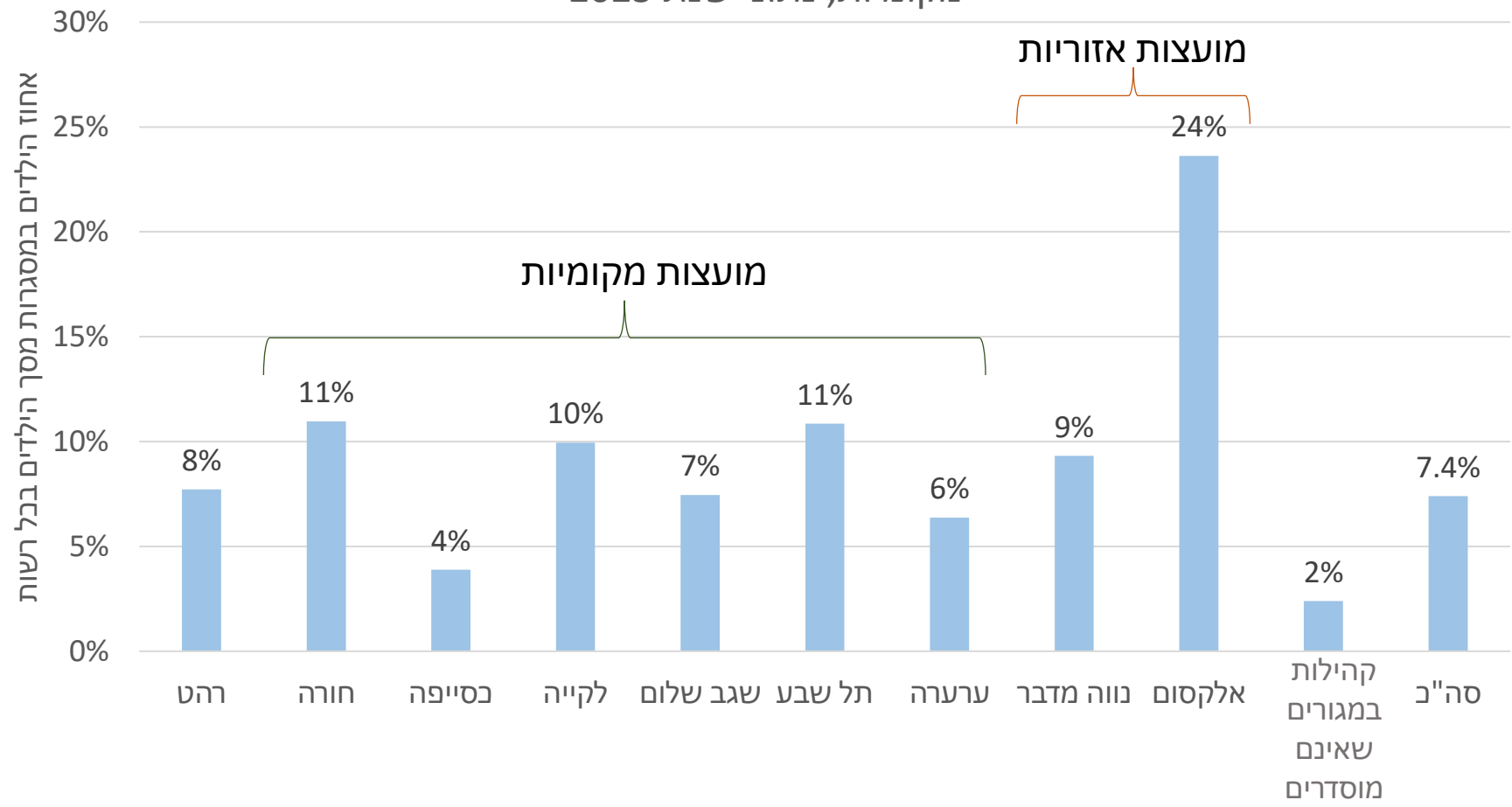

במשפחתונים ומעונות יום

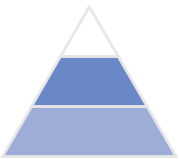
שיעור ההשתתפות לפי רשות

שיעור ההשתתפות במסגרות המפוקחות מסך קבוצת הגיל, חלוקה לרשויות מקומיות, נתוני שנת 2025

בשנת 2023, עמדו נתוני ההשתתפות של החברה הבדואית בנגב במסגרות המפוקחות לגילאי לידה-3 על 5%* נתוני 2025 לפיהם כיום שיעור ההשתתפות הוא 7.5%, משקפים עלייה בשיעור ההשתתפות של קרוב ל-50% בשנתיים.

משפחתונים ומעונות יום

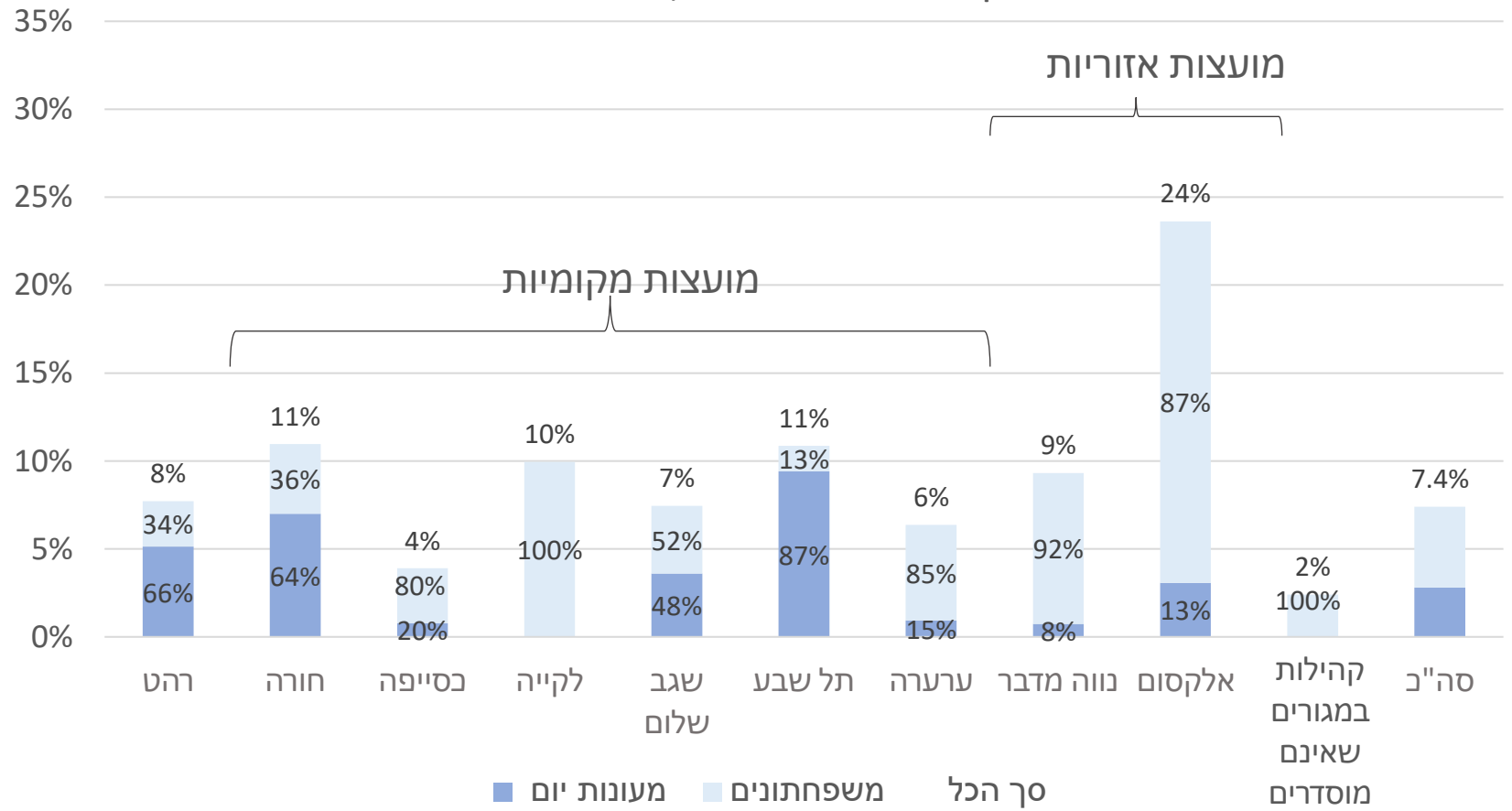
שיעורי השתתפות לפי רשות בחלוקה בין מעונות למשפחתונים

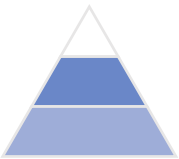
שיעור ההשתתפות במשפחתונים ומעונות היום מסך קבוצת הגיל, חלוקה לרשויות מקומיות וסוג המסגרת, נתוני שנת 2025

בלקייה ובקרבת הקהילות במגורים שאינם מוסדרים אין מעונות יום כלל.

62% מהילדים הבדואים שנמצאים במסגרות מפוקחות נמצאים במשפחתונים ו-38% נמצאים במעונות. ניתן לראות כי תופעה זו אינה קיימת בכל הרשויות הבדואיות, כאשר בחלקן ההשתתפות במעונות נרחבת יותר.

לפי מחקר שנעשה טרם הרפורמה, בקרב כלל הרשויות הערביות 46% מהילדים שנמצאים במסגרות מפוקחות היו במשפחתונים ובקרבת רשויות יהודיות שאינן חרדיות עמד החלק היחסי על 6% בלבד.*

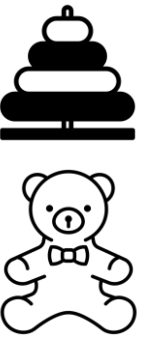

עד כמה מנוצלות המסגרות הקיימות

מספר ילדים במסגרות לעומת מספר המקומות הקיימים לגילאי לידה-3

אומדן תפוסה*

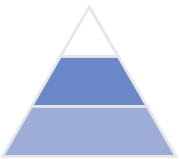
סך הכל	קהילות במגורים שאינם מוסדרים**	אלקסום	נווה מדבר	ערערה	תל שבע	שגב שלום	לקייה	בסייפה	חורה	רהט	אחוז הניצול/יישוב
91%	91%	91%	91%	101%	88%	77%	99%	71%	83%	100%	מקומות במשפחתונים
86%	-	98%	37%	63%	95%	52%	-	53%	86%	94%	מקומות במעונות היום
89%	91%	92%	81%	93%	94%	63%	99%	67%	85%	96%	סך הכל

- בהסתכלות רוחבית נראה כי קיים ניצול גבוה של היצע המקומות הקיים במסגרות המפוקחות לגילאי לידה-3.
- אחוז הניצול במשפחתונים אינו יורד מתחת ל-70%, בעוד שבשלושה יישובים אחוז הניצול במעונות היום עומד על כ-50% ואף למטה מכך.
- בכסייפה ושגב שלום אחוז הניצול הכולל הינו הנמוך ביותר.

*אומדן התפוסה חושב על בסיס חלוקת מספר המשתתפים בפועל בכל סוג מסגרת (וסך הכל) במספר המקומות המקסימלי האפשרי בכל סוג מסגרת.

נקודות מרכזיות ממפגש שולחן גיל רך – מסגרות לידה-3

גורמי המקצוע מעוניינים שהמסגרות לגילאי לידה-3 לא יתפסו כמעניקות מענה חינוכי בלבד, אלא גם ככאלו הנותנות מענה טיפולי.

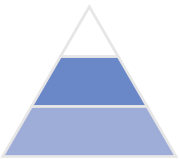
הסיבות למספר נמוך של ילדים במסגרות המפוקחות:

- מצבן הכלכלי של המשפחות – מחיר המסגרות שאינן מפוקחות נמוך יותר ולכן רבים פונים למסגרות אלו.
- חוסר אמון מסוים במסגרות המפוקחות הנובע מחוסר היכרות עם הצוות – לעומת רוב המסגרות הלא מפוקחות הנמצאות בסביבת הקרובה של המשפחות.
- שיטת סבסוד לא מתאימה לחברה הבדואית – מרבית האימהות לא עובדות. לפי גורמי השטח, חינוך חינם מגיל לידה יעודד משפחות רבות לשלב את ילדיהם במסגרות.
- קיים בלבול ומחסור במידע בקרב אימהות לילדים בגילאי לידה עד 3 בנוגע למסגרות הקיימות והקשר בין תעסוקה לסבסוד מסגרות.
- פוליגמיה מייצרת עבור חלק מהנשים בעיות רישום למסגרות המפוקחות בגילאי לידה-3.

צריך לייצר סטנדרטיזציה למודלים שונים, בנוסף למעון ולמשפחתון, תוך קביעת מספר עקרונות שצריכים לבוא לידי ביטוי בכל מסגרת. לדוגמה, עלה צורך רב במסגרת גמישה בימים ובשעות הפעילות.

מסגרות שאינן מפוקחות – יש לבצע מיפוי של מסגרות אלו וכן לבנות הכשרות וליווי מותאם עבור המפעילות של אותן המסגרות בכלל היישובים ובקהילות במגורים שאינם מוסדרים במטרה לשפר את השירות ולמזער את הסכנות. בנוסף יש לבחון כיצד להתאים את הרגולציה עבור מסגרות אלו ולשלבן בתהליך הכרה. קיים מודל בחורה, רהט ושגב שלום הנותן הכשרה למטפלות במסגרות אלו ומסביר להן את הקריטריונים להפעלת מסגרת מפוקחת.

נחוץ שינוי תפיסה כלפי המסגרות בגילאי לידה-3 – ילדים שאינם נמצאים בסיכון בתוך הבית אין חובה שישתלבו במסגרת. אין צורך לשאוף לכך שכלל הילדים בגילאי לידה-3 ישולבו במסגרת מפוקחת.

גני ילדים

הגדרות והיקפים בחברה הבדואית בנגב

גן ילדים

מסגרת בה לומדים בין 11 ל-22 ילדים מעל גיל 3. צוות הגן כולל בדוך כלל גננת המנהלת את הגן וסייעת. בגנים לבני 3-4 שיש בהם 30 תלמידים או יותר, צוות הגן כולל שתי סייעות. משרד החינוך אחראי על פיקוח וליווי הצוות החינוכי.

מנהלת גנים

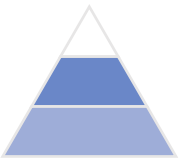
תקן הקיים בכל הרשויות המקומיות ומתקצב על ידי הרשות המקומית. התפקיד כולל אחריות על תכלול מערך הפעילות בגני הילדים, לרבות רישום וכוח אדם. מנגנון הפעלה: אגף חינוך ברשות המקומית.

קיימים בנגב **890** גני ילדים בהם
 משתתפים **26,310** ילדים

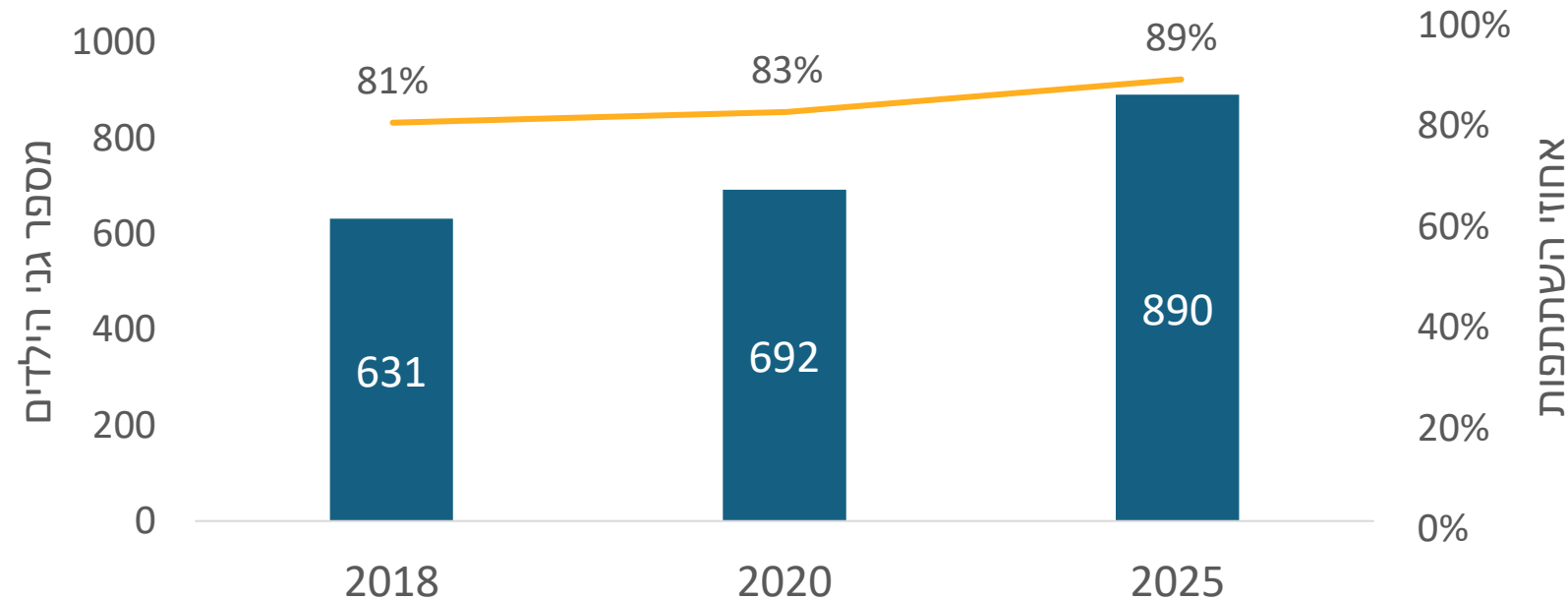
89% מהילדים בגילאי 3-6
 משתתפים בגני הילדים

מגמות השתתפות בגני ילדים

מספר גני הילדים בחברה הבדואית ואחוז ההשתתפות
מתוך קבוצת הגיל

בשנים האחרונות חלה עליה עקבית הן במספר גני הילדים בחברה הבדואית והן בשיעורי ההשתתפות של הילדים הבדואים בגני הילדים.

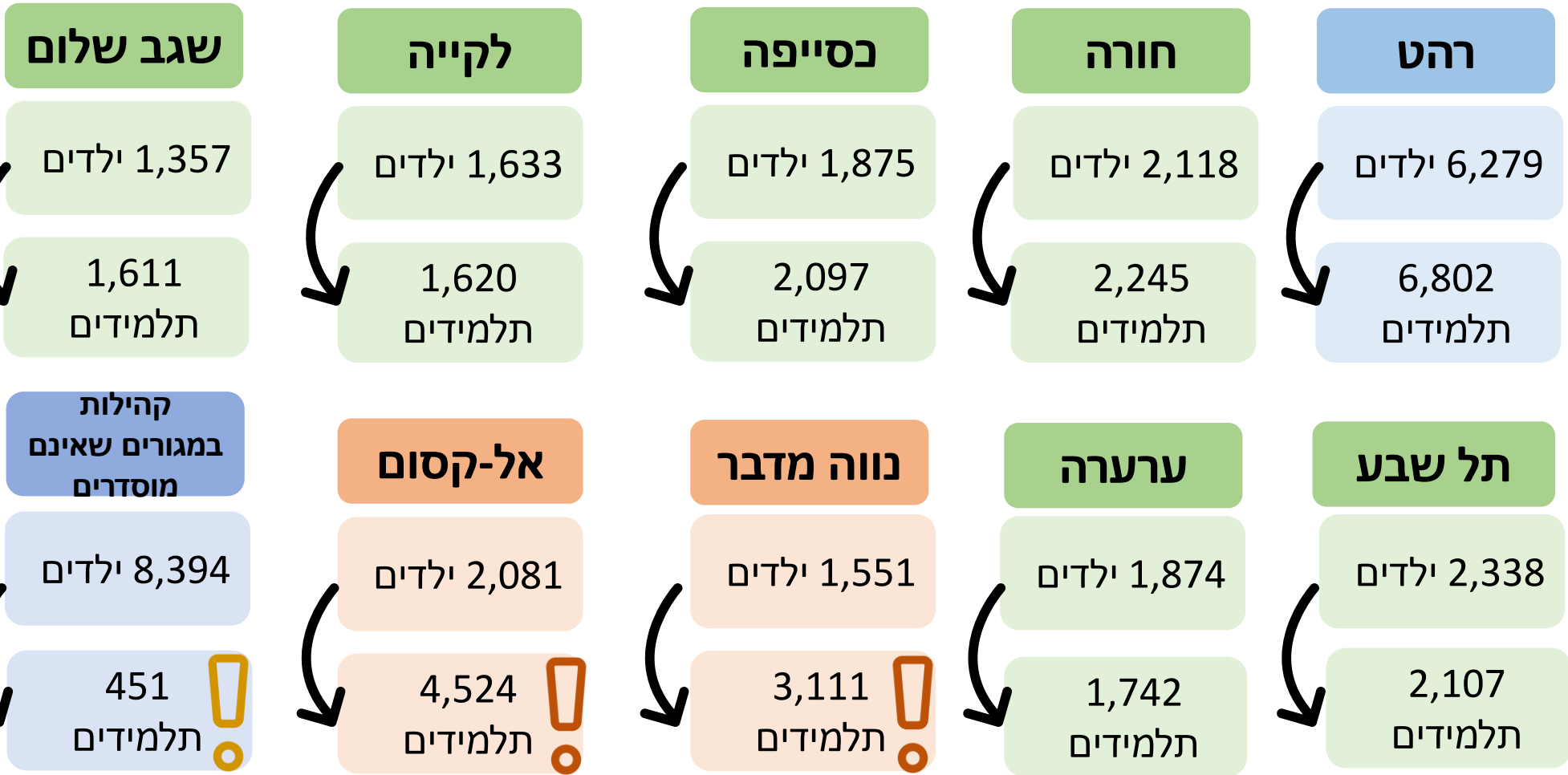

גני ילדים – היקף השתתפות לפי רשות

בהשוואה בין מספר הילדים הרשומים בכל רשות לפי נתוני הלמ"ס, למספר התלמידים להם כל רשות נותנת מענה, ניתן לראות כי רשויות רבות נותנות מענה למספר תלמידים הגדול ממספר ילדי הרשות.

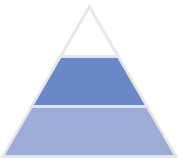
נראה כי תושבי הקהילות במגורים שאינם מוסדרים משתתפים במסגרות הנמצאות ברשויות המוכרות, בייחוד במועצות האזוריות, בהן מספר המשתתפים במסגרות עומד על מעל 200% ממספר ילדי הרשות.

בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים שיעור הילדים בגנים נמוך ממספר הילדים בקהילות, ועומד על 5% בלבד.

מתחת 60% ביחס לילדי הרשות

מעל 200% ביחס לילדי הרשות

נקודות מרכזיות ממפגש שולחן גיל רך – מסגרות 3-6

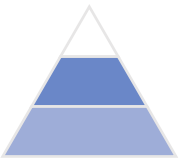
לרשויות המקומיות אין יכולת לתת מענה לכלל ילדי הנגב, בפרט לילדי הקהילות במגורים שאינם מוסדרים, שחלק מהם נעדרים בשל בעיות של נגישות והיעדר הסעות. מתן המענה לילדים שאינם מהרשות מייצר עומס על הרשויות המקומיות.

המודעות לחשיבות ההשתתפות הילדים בגן הילדים עולה בקרב ההורים. לדוגמה, ישנם הורים שפונים למחלקת הגיל הרך כאשר ילדם עתיד לעלות לכיתה א' ומבקשים שישולב לשנה אחת בגן חובה קודם לכן בכדי להכין אותו לקראת כיתה א'.

מרבית הקשר של מחלקות החינוך עם הורים לילדים בגיל הרך מתבצע דרך גני הילדים, על בסיס הקשר האישי של ההורים עם הגנות, וכן בקבוצות הוואטסאפ. קשר זה מייצר פוטנציאל למפגש עם אחיהם הקטנים של ילדי הגן, בגילאי לידה-3, ושילובם במענים המתאימים להם, לרבות איתור וטיפול מניעה.

לפי גורמי המקצוע שנכחו במפגש, ניתן לומר באופן כללי כי ילדים שהשתלבו במסגרות בגילאי לידה-3 מגיעים מוכנים יותר לגני הילדים, בעיקר מעצם היכרותם עם מסגרת.

בעיות בהסעות דורשות את הקשב של הצוותים החינוכיים במחלקות החינוך ברשויות וגורמות לעיתים לכך שהגנים עומדים ריקים עד לפתרון הבעיה.

טיפות חלב

הגדרות והיקפים

ביישובים הבדואים בנגב פועלות **24** תחנות טיפות חלב.

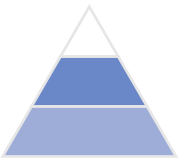
נוסף לכך קיימות **5** תחנות הפועלות בערים יהודיות מעניקות שירות לתושבים הבדואים, בבאר שבע, דימונה וערד.

87% מהילדים הבדואים מגיעים לטיפות החלב ביישובים הבדואים. בנוסף אליהם קיימים מטופלים בהיקף לא ידוע שמגיעים לתחנות טיפות החלב בערים היהודיות השכנות.

תחנות טיפות החלב נותנות מענה לכל רצף הגיל הרך, מלידה-6.

תפקידן כולל מניעה, איתור בעיות התפתחותיות ומעקב אחר ילדים בגיל הרך.

מנגנון הפעלה: משרד הבריאות

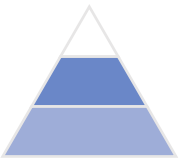

טיפות חלב

ממוצע מטופלים לתחנה בכל רשות*

שגב שלום	לקייה	כסייפה	חורה	רהט
1 תחנות	2 תחנות	2 תחנות	4 תחנות	4 תחנות
4,508	2,046	2,732	1,212	3,704
מטופלים לתחנה	מטופלים לתחנה	מטופלים לתחנה	מטופלים לתחנה	מטופלים לתחנה
6 אחיות בתחנות היישוב	5 אחיות בתחנות היישוב	8 אחיות בתחנות היישוב	10 אחיות בתחנות היישוב	23 אחיות בתחנות היישוב
676 מטופלים לאחות	818 מטופלים לאחות	687 מטופלים לאחות	484 מטופלים לאחות	644 מטופלים לאחות

קיימים הבדלים משמעותיים בהיקף המטופלים בתחנות טיפות החלב ברשויות השונות.

טיפות חלב המשך

ממוצע מטופלים לתחנה בכל רשות

קהילות במגורים שאינם מוסדרים

2 תחנות
1,107 מטופלים לתחנה
4 אחיות בתחנות היישוב
1,054 מטופלים לאחות

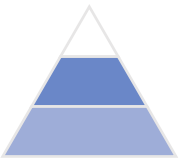
אלקאסום נווה מדבר

3 תחנות	4 תחנות
797 מטופלים לתחנה	1,313 מטופלים לתחנה
5 אחיות בתחנות היישוב	6 אחיות בתחנות היישוב
478 מטופלים לאחות	875 מטופלים לאחות

ערערה בנגב תל שבע

1 תחנות	1 תחנות
4,218 מטופלים לתחנה	5,674 מטופלים לתחנה
7 אחיות בתחנות היישוב	5 אחיות בתחנות היישוב
602 מטופלים לאחות	1,135 מטופלים לאחות

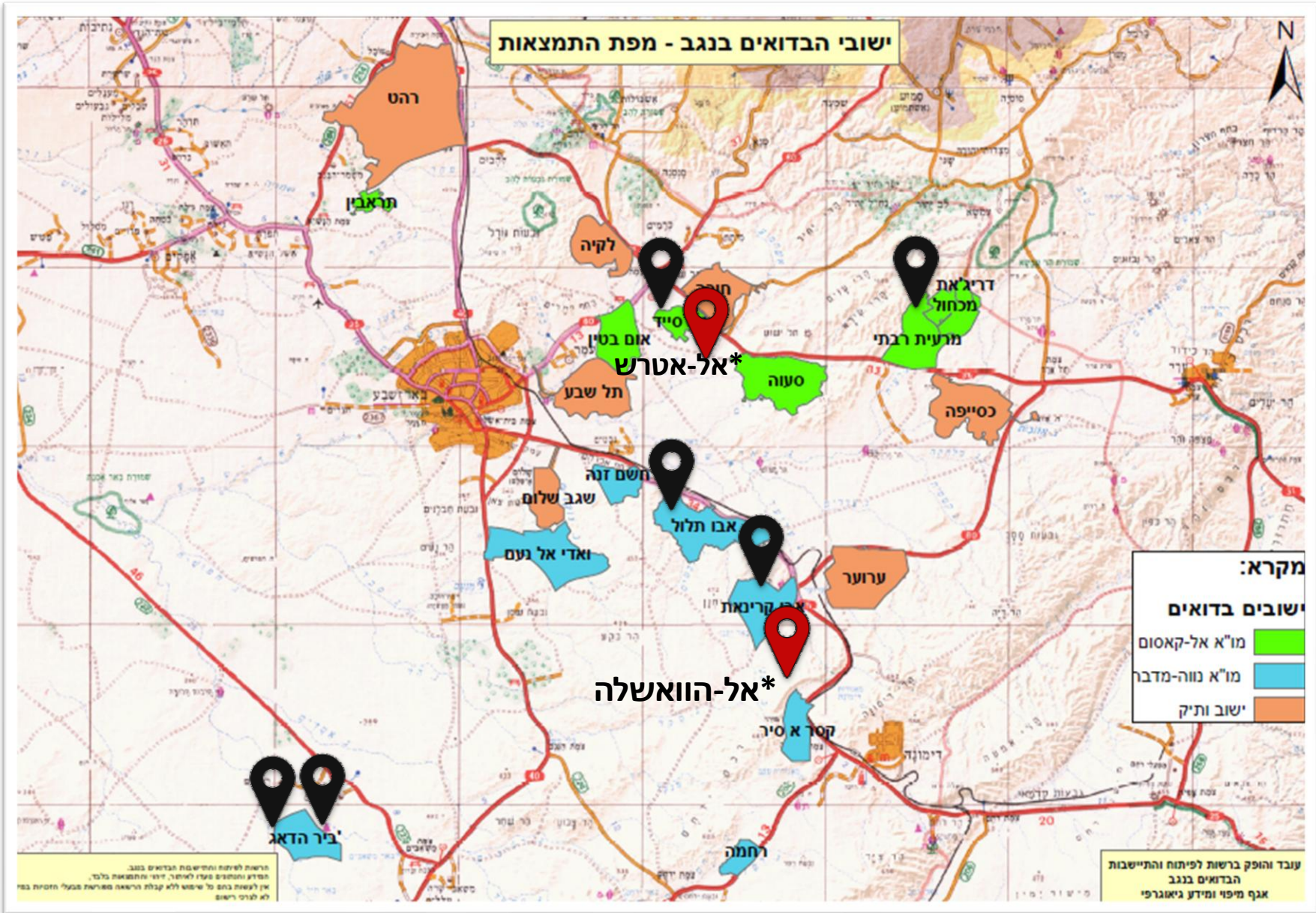
בקהילות במגורים שאינם מוסדרים מספר המטופלים לאחות גבוה באופן ניכר מבכל שאר היישובים.

טיפות חלב

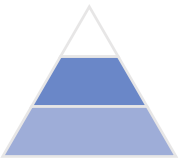
נגישות

מיקום טיפות החלב בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים – באל-אטרש ואל-הוואשלה, ובמועצות האזוריות, לפי אתר משרד הבריאות

קהילות במגורים שאינם מוסדרים
 יישובים במועצות האזוריות

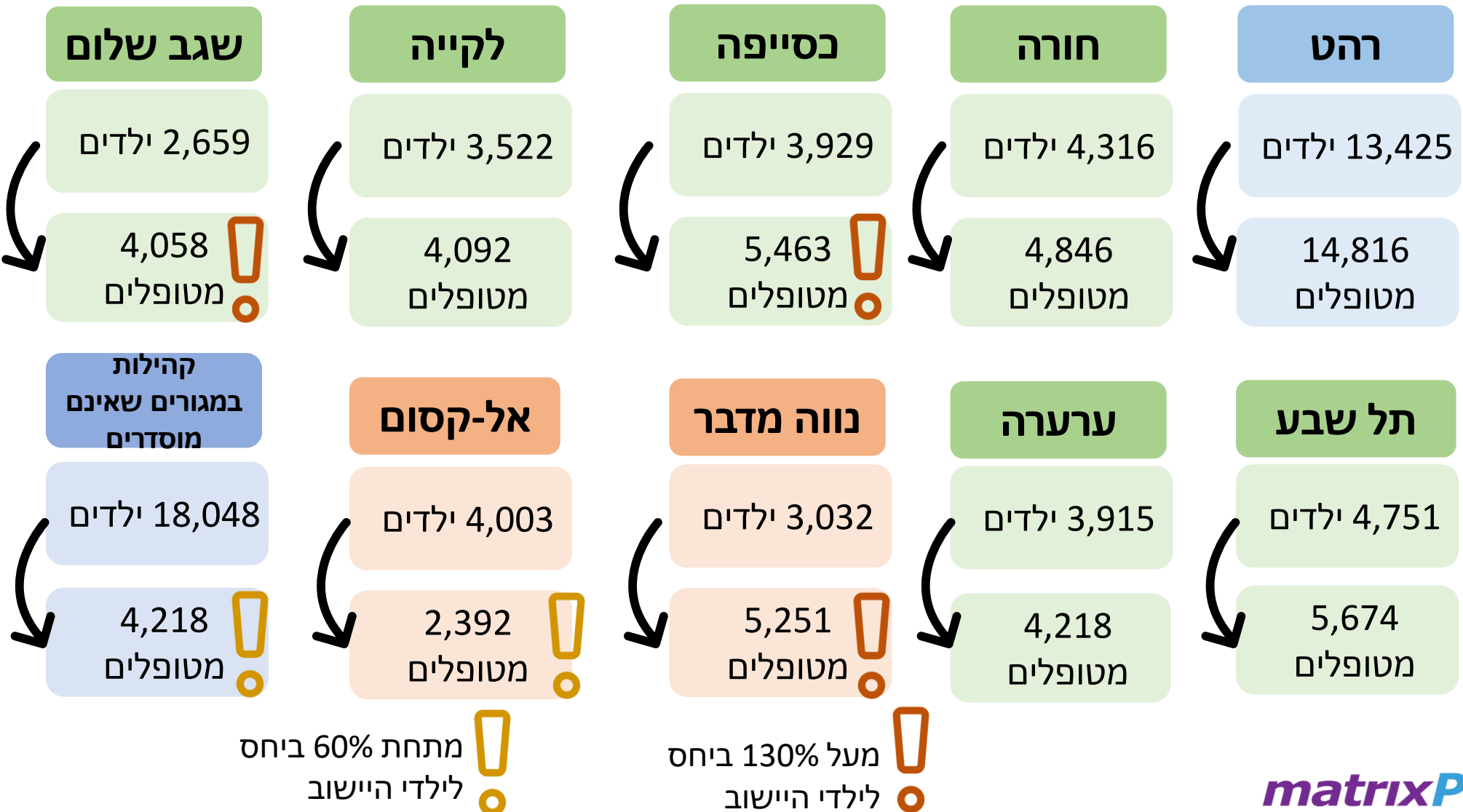

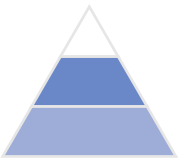
טיפות חלב

בהשוואה בין מספר הילדים הרשומים בכל רשות למספר מטופלים בטיפות החלב, ניתן לראות כי המענה הניתן בשטחן של חלק מהרשויות, הוא למספר מטופלים הגדול ממספר ילדי הרשות.

תושבי אלקסום והקהילות במגורים שאינם מוסדרים צורכים שירותי טיפת חלב ברשויות האחרות, בייחוד בשגב שלום ונווה מדבר, בהן שיעור המטופלים עומד על 170% ביחס לילדי היישוב.

במועצה אזורית אלקסום, וביתר שאת בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים מספר המטופלים נמוך ממספר הילדים ועומד על 60%-12% בהתאמה.

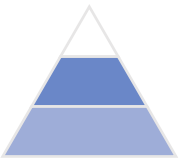

מעונות יום שיקומיים, הגדרות והיקפים

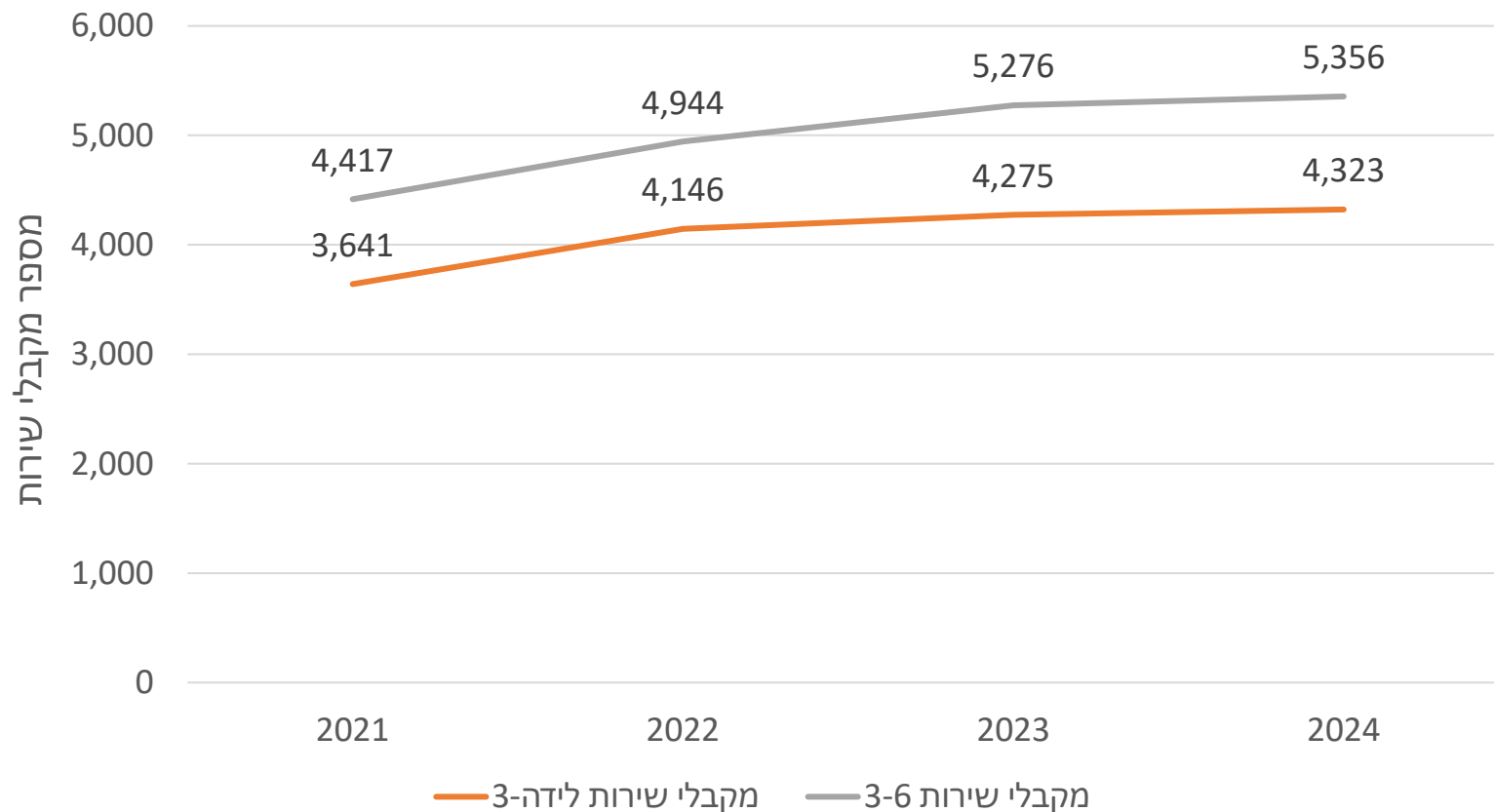
פעוטות בגילאי שנה עד שלוש שנים הסובלים מעיכוב התפתחותי ומוגדרים עם מגבלה שכלית או התפתחותית על ידי האגף הרלוונטי במשרד הרווחה, זכאים על פי חוק להשתלב במעונות יום המספקים להם את הטיפולים ההתפתחותיים הדרושים.*
 מעונות אלו נוספים למעונות היום ולמעונות הרב תכליתיים שהוצגו, ונותנים מענה לפעוטות שאובחנו עם מגבלה.

מטופלים במחלקות הרווחה, הגדרות והיקפים

מספר ילדים מטופלים במחלקות הרווחה במהלך שנה, בפריסה לפי שנים*

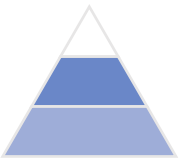
עו"ס משפחה

תקן הקיים בכל הרשויות המקומיות הבדואיות ומתקצב על ידי משרד הרווחה.

הפונקציה מהווה איש/אשת מקצוע קבוע, זמין ונגיש למשפחות המוכרות במחלקת הרווחה במטרה לקדם את המטרות שנקבעו בשותפות עם המשפחה, והיא מעניקה מענה לילדים, בני נוער וצעירים במצבי סיכון ולמשפחות במשבר.

מנגנון הפעלה: המחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית

הגידול במקבלי השירותים עומד על 20% לעומת הגידול באוכלוסייה, העומד על 6% בשנים אלו, בקבוצת הגיל לידה-6.

נקודות מרכזיות ממפגש שולחן גיל רך – שירותי בריאות

טיפות החלב הן נקודת המפגש הראשונה בין המערכת להורים. בשל העובדה שמדובר בשירות ראשוני, ומכיוון שרוב הילדים הבדואים מטופלים בהן, כדאי לחשוב כיצד מנגישים שירותים נוספים במסגרת תחנת טיפת החלב.

מספר מקבלי השירות בתחנות טיפות החלב ברשויות גבוה וקיים עומס על השירות לצד זמני המתנה גבוהים. למשל, ישנם מקרים בהם מתקיימים מפגשים עם הורים במטבח של טיפת החלב בשל מחסור במקום.

קיימת בעיית נגישות, תחנות טיפות החלב אינן נגישות באותה המידה בתוך היישובים, לדוגמה בעיר רהט קיימים אזורים שאינם קרובים לאף תחנה.

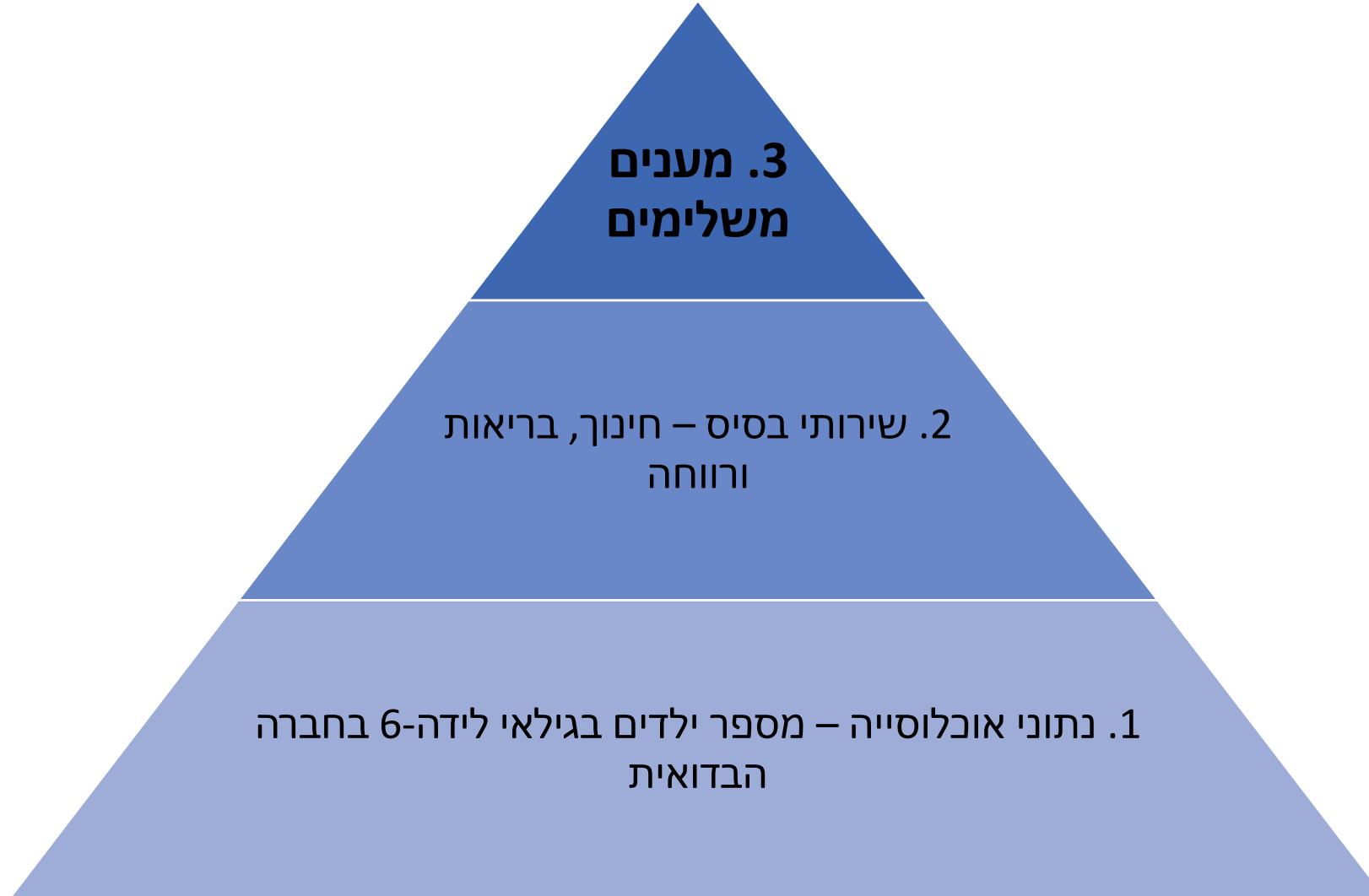
הקרבה הפיזית הינה פרמטר חשוב. במקרה של הקהילות במגורים שאינם מוסדרים, יש מחד תושבים שמעדיפים לצאת מהכפר כהזדמנות לראות יישובים אחרים ושירותים איכותיים יותר ומאידך קיימת קבוצה לא מבוטלת של אימהות וילדים שאינם מגיעים לשירותי טיפות החלב בשל המרחק.

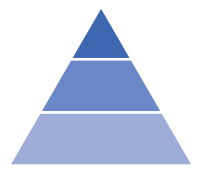
מרבית אחיות טיפת החלב הן מהחברה הבדואית, מה שלא היה המצב בעבר. השירות נתפס כאטרקטיבי מכיוון שניתן על ידי נשות מקצוע מקומיות. אולם, קיים מחסור בכוח אדם ומשרד הבריאות לא מצליח להדביק את הפער אל מול הגידול באוכלוסייה.

פרק 3 – מענים משלימים

היקף ופריסת המענים המשלימים עבור החברה הבדואית בנגב

הקדמה – מענים משלימים

הגדרות והקשר המענים המשלימים

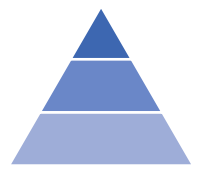
המענים המשלימים נוספים לשירותי הבסיס ולרוב מתבססים על תשתית פיזית או הקשר שנוצר באמצעות שירותי הבסיס.

גורם אחראי – מרבית המענים הם באחריות משרדי הממשלה השונים: בריאות, חינוך ורווחה. שאר המענים הינם באחריות הרשות המקומית או ארגוני חברה אזרחית הפועלים בשטח.

גורם מפעיל – הגורם המפעיל אינו זהה בהכרח לגורם האחראי. מפעילי המענים כוללים ארגוני חברה אזרחית, רשויות מקומיות וגופים פרטיים המורשים להפעיל שירות מסוים.

קהל היעד – לעומת שירותי הבסיס שמיועדים בעיקר לאוכלוסיית הילדים, המענים המשלימים כוללים תוכניות רבות להורים, להורים וילדים יחדיו ולצוותי נותני השירותים.

מיקום הפעילות – מרבית המענים המשלימים מתקיימים בתשתיות הפיזיות של שירותי הבסיס כגון טיפות החלב, מעונות היום וגני הילדים. מרכזי הגיל הרך מהווים מרחב פיזי נוסף לקיום פעילות לאוכלוסייה זו ומספר קטן של מענים מתקיימים בבתי הילדים.

מענים משלימים

הגדרת התשתית הרשותית התומכת במענים המשלימים

בנגב קיים מרכז גיל רך אחד בשגב שלום ותכנון להקמת מרכז ברהט, שפעילותו מתקיימת כרגע במיקומים משתנים ביישוב. המרכז הקיים מאפשר הרחבה של היקפי המענים המשלימים, המתבססים כיום בעיקר על התשתיות הפיזיות של שירותי הבסיס.

מרכז גיל רך

מרכז גיל רך (מג"ר) הוא שירות אוניברסלי המציע רצף מענים ושירותים לילדים מגיל לידה-6 ולהוריהם. המג"ר גם משמש כתובת מקצועית לאנשי טיפול וחינוך בתחום הגיל הרך. בכך המג"ר שואף בפעילותו לשמש "בית לגיל הרך" ברשות המקומית.*

רכזת הורים

תקן הקיים **בכל הרשויות** המקומיות ומתוקצב במסגרת החלטת ממשלה 1279. התפקיד כולל איתור יזום של גילאי לידה-3 כדי לייצר רישום מסודר ברשות המקומית של משפחות שכיום אינן צורכות שירותים במטרה להנגיש מענים בקהילה. הרכזת פועלת מתוך המתנ"ס ברשות המקומית, ומייצרת מיפוי שישרת גם את מחלקות הרווחה והחינוך ברשות המקומית.

מנגנון הפעלה: האגף לפיתוח כלכלי-חברתי בחברה הבדואית בנגב בשיתוף עם משרד נגב גליל ומשרד החינוך, דרך החברה למתנס"ים

מנהלת יישובית 360

תקן הקיים **בכל הרשויות** המקומיות ומתוקצב מתוך תוכנית 360 ומשרד החינוך. התפקיד כולל תכלול שולחן עבודה רשותי שכולל נציגים מהרשויות המקומיות ונציגים ממשלתיים במטרה לרכז מענים לילדים ונעור בסיכון, בגילאי לידה-18.

מנגנון הפעלה: תוכנית 360

משרד הבריאות

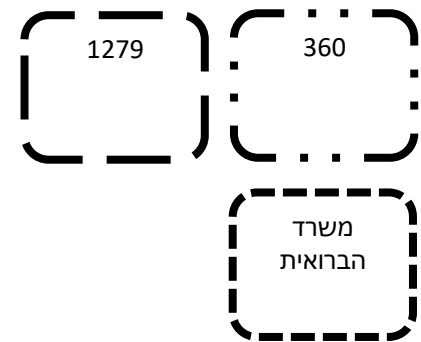
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

- העמותה לשיפור מעמד האישה
- בלקייה
- אג'יק
- חברת 'סל שירותי סעד'
- החברה למתנ"סים
- עמותת ליאלי
- הג'וינט

גורם מתקצב

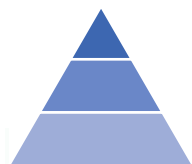

מוטבים

צוותים ילדים הורים

matrixP2

● תוכנית לאומית לבטיחות ילדים

● היחידה להתפתחות הילד

● ספרייה ניידת

● המשחק כבלי לקידום התפתחותי יחידות התפתחות קהילתיות

● אלף הימים הראשונים - הכשרות צוות היחידה להתפתחות הילד

● מגשרות בטיפות חלב בית פתוח

משרד החינוך

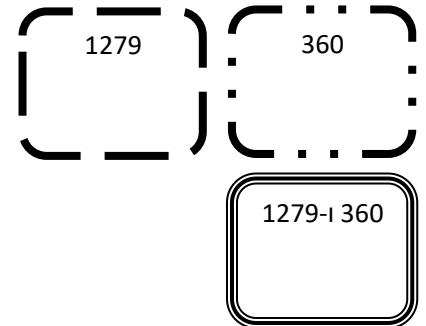
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

- ברנקו וייס
- פותחים עתיד
- רשות מקומית
- החברה למתנ"סים
- האוניברסיטה העברית
- מכללת אחווה
- מכללת קיי

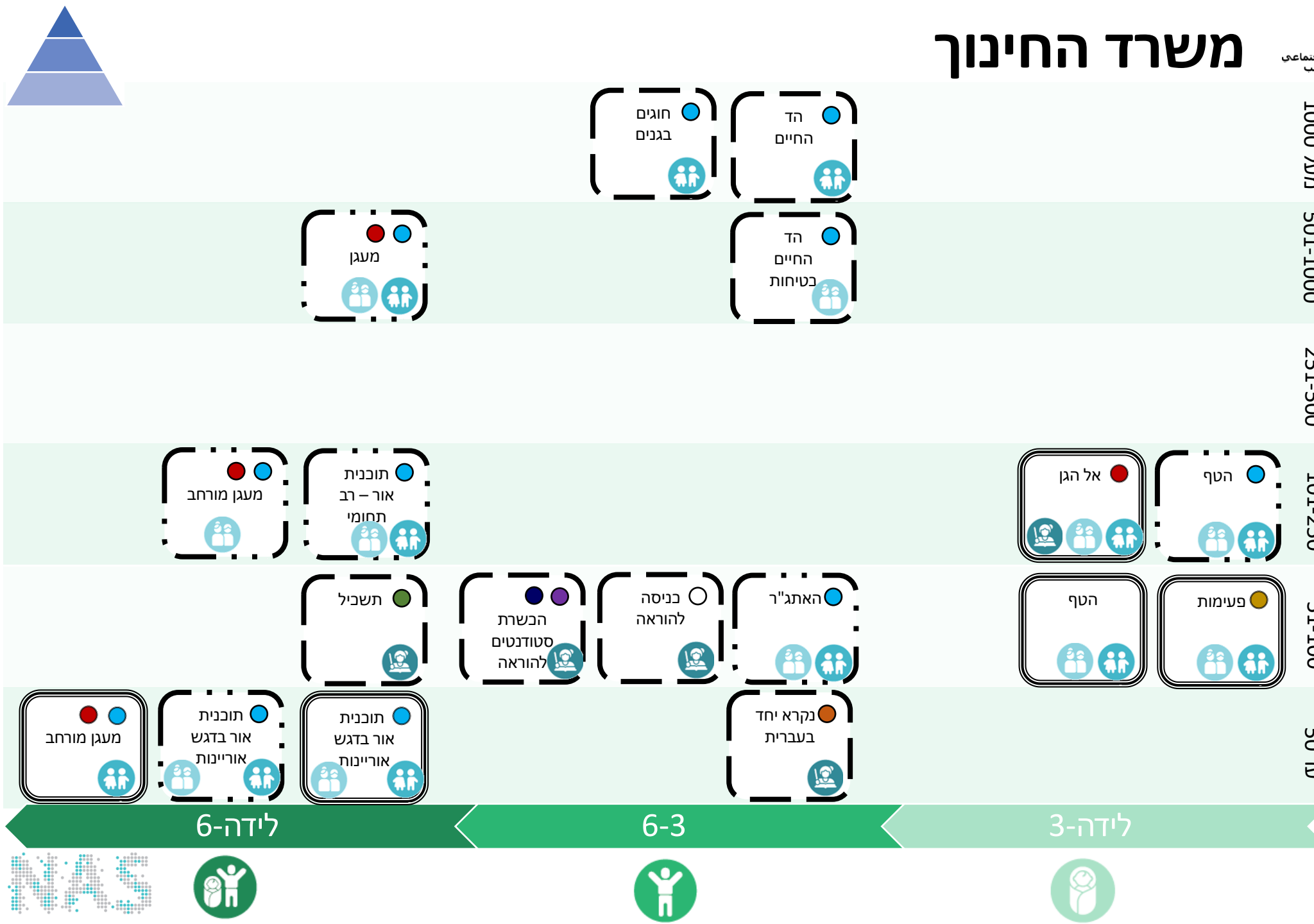
גורם מתקצב

מוטבים

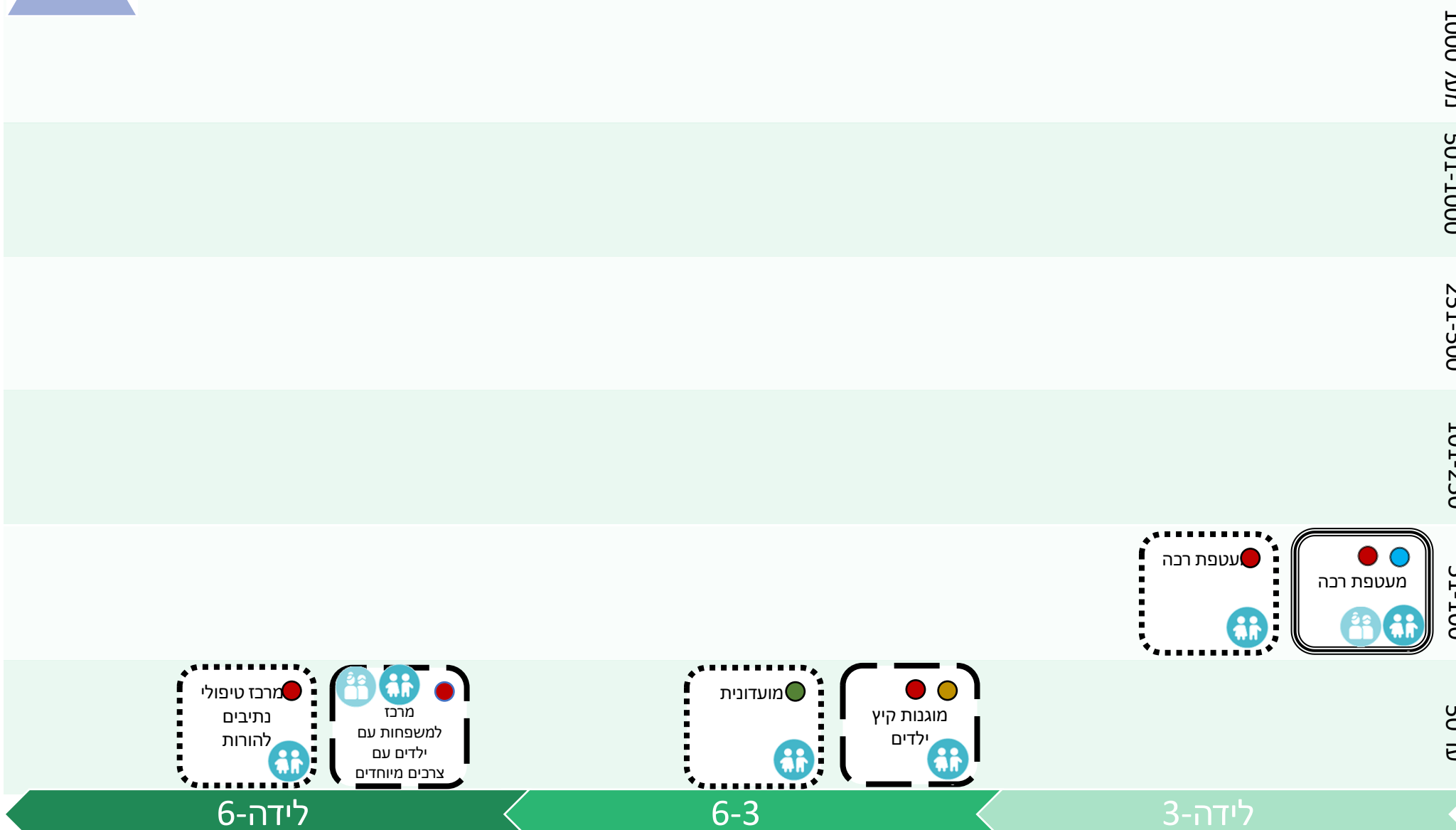
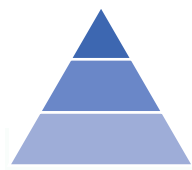

מספר משתתפים

משרד הרווחה

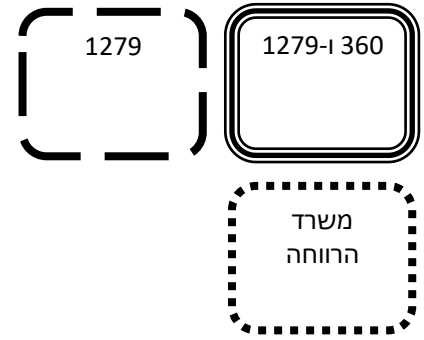
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

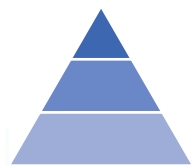
- מעין השלום בע"מ (חל"צ)
- האגודה הישראלית לכפר ילדים
- רשות מקומית
- החברה למתנ"סים

גורם מתקצב

מוטבים

קהילה

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברזאית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

הספרייה הראשונה שלי

חוסן רגשי (חברת)

טיפ טיפת בטיחות

עלילות דובי עזיז

מעל 1000

אורח חיים בריא

תוכנית מעבר

חירום - חרבות ברזל

מלוות ביתיות

501-1000

תוכנית מודולרית בהילה

ספרים ונהנים

מוזיקה, תנועה וסיפור בעברית

תוכנית מודולרית בקהילה - חצרות

הקראת סיפורים במרכז ניבאריס

מראביאת אג'יאל

101-250

אבחונים לפעוטות

תוכנית ריפוי בעיסוק

אמאן פי כל מכאן

אנא וטיפלי*

הדרכות למטפלות

51-100

הדרכת הורים לילדי הגנים

השתלבות מובילות משפחתונים

הסיפור מאחורי הציור שלי

הכשרות ופיתוח כוח אדם מקומי

מרחבים התפתחותיים

התנהלות בטוחה במעונות יום ומשפחתונים

עד 50

מספר משתתפים

גורם מפעיל

- מרכז נאדיה
- אג'יק
- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- ינאביע
- אל-באכור
- מכללת קיי
- בטרם
- הג'וינט

גורם מתקבב

פילנתרופיה מקומית

רשות

פילנתרופיה מקומית

ורשות

מוטבים

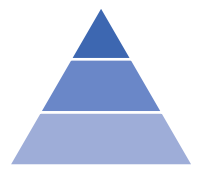

לידה-6

6-3

לידה-3

תובנות מרכזיות – גורם אחראי

- התוכניות פועלות במסגרת התשתיות הקיימות של תחנות טיפות החלב ובמסגרת מערך קופות החולים.
- מרבית התוכניות עוסקות בהתפתחות מוטורית ואבחונים רפואיים.
- כפי שניתן לראות, קיימים מענים למשתתפים בודדים לעומת מענים בהם משתתפים אלפי מוטבים.

**משרד
הבריאות**

- מענים לגילאי לידה-3 ניתנים רק במסגרת התוכנית הלאומית 360.
- מרבית התוכניות עוסקות במיומנויות קוגניטיביות.
- תוכניות פעימות והטף הן התוכניות היחידות לילדים המתקיימות בבתי המשתתפים.
- רוב התוכניות כוללות פעילות משותפת להורים וילדים מתוך ההבנה שבגילאים אלו ההשפעה של פעילות משותפת הינה מעמיקה ואיכותית יותר.
- כפי שניתן לראות, קיימים מענים למשתתפים בודדים לעומת מענים בהם משתתפים אלפי מוטבים.

משרד החינוך

- המענים של משרד הרווחה ייעודיים לילדים המוגדרים כילדים בסיכון או שזקוקים לתמיכה של מענים נוספים. בניגוד לתוכניות של משרד הבריאות והחינוך, אינם מכוונים לכלל אוכלוסיית הגיל הרך, ולכן מאופיינים במספר משתתפים קטן יותר בכל תוכנית.

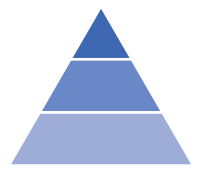

משרד הרווחה

- הארגונים המפעילים מענים לקהילה הינם מגוונים ובעלי מאפיינים שונים:
- ארגונים יישוביים, אזוריים וארציים.
- ארגונים הממוקדים בתחום הגיל הרך לצד ארגונים הפועלים בתחומים רבים.
- ארגונים גדולים וותיקים לצד עמותות קטנות ועמותות חדשות, המפעילים מענים למשתתפים בודדים לעומת מענים בהם משתתפים אלפי מוטבים.

קהילה

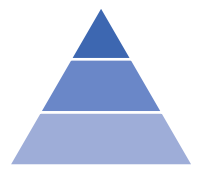
נקודות מרכזיות ממפגש שולחן גיל רך – מענים משלימים

- הודגש הצורך במענים גמישים, מותאמים תרבותית ומבוססי שותפויות בין גופים שונים, תוך הקפדה על איכות השירות.

- השירותים המשלימים שמפעילה תכנית 360 מהווים מענה חלקי לפערי הנגישות בתחנות טיפות החלב, במקומות בהם הם פועלים.

חוגי ההעשרה בצהרונים אינם מושקעים דיים – יש לייצר מרחב שיגרום להורים להרגיש שכדאי להם להשאיר את הילד בצהרון:

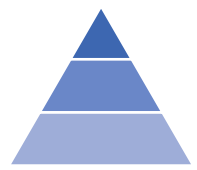
- רוב התוכניות הקיימות עוסקות באיתור, יש צורך גם בחוגים לצד הפעילות לצמצום הפערים.
- כאשר מופעל חוג במקרים רבים מפעילת החוג היא גננת והפעילות דומה במאפייניה לזמן פעילות רגיל בגן או בצהרון, כתוצאה הילדים אינם מקבלים ערך מוסף משמעותי מהחוג.
- לאור הקושי בגביית כספים מההורים עבור הפעלת חוגים, יש להקצות לכך תקציב ייעודי.

הסתכלות רשותית

בשקפים הבאים יוצגו המענים המשלימים בפריסה רשותית באופנים הבאים:

- א. הסתכלות על-רשותית, המאפשרת השוואה של היקפי המענים על סוגיהם השונים בחלוקה לפי רשויות.
- ב. מיקוד רשותי – תמונת המענים בכל אחת מהרשויות, המאפשרת בחינה מעמיקה של השירותים הקיימים בכל אחת מהרשויות.

מענים משלימים – פריסה לפי רשויות וגילאי המשתתפים

- במרבית הרשויות המענים לגילאי לידה-6 ולגילאי לידה-3 נפוצים יותר.
- מספר המענים בקהילות במגורים שאינם מוסדרים נמוך באופן משמעותי מבשאר הרשויות.

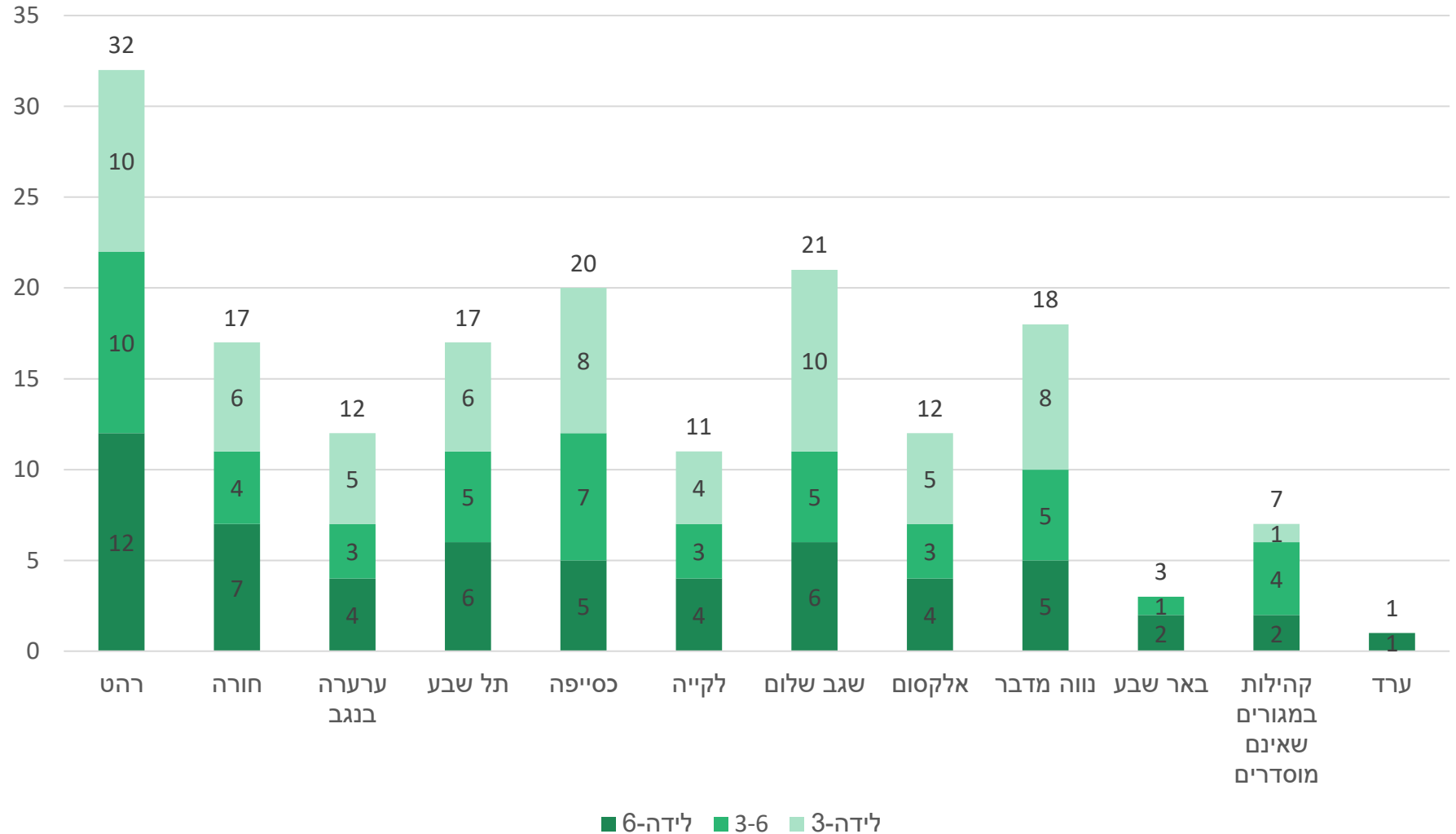
לידה-6

3-6

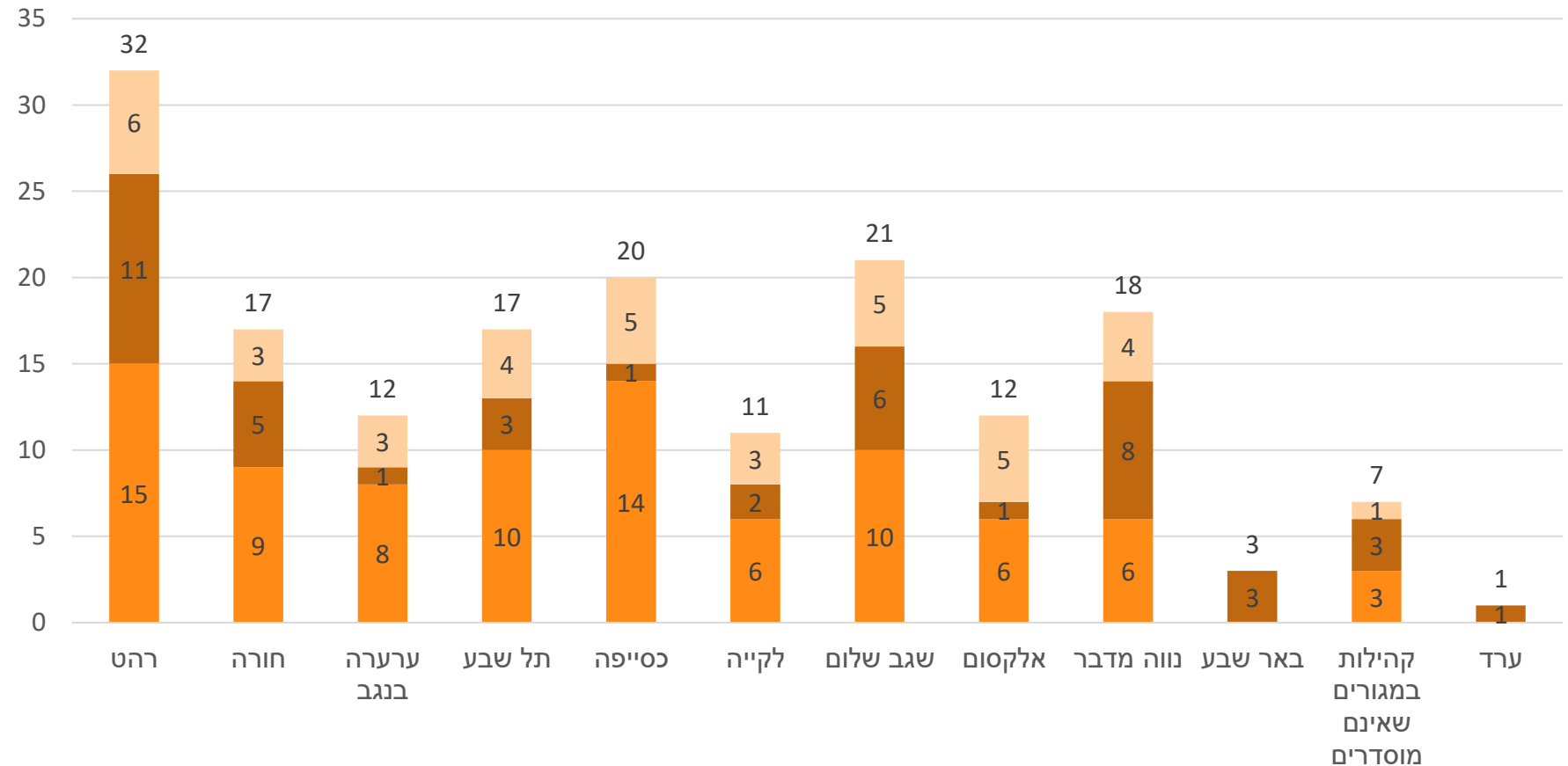
לידה-3

מענים משלימים – פריסה לפי רשויות וסוגי המענים

- במרבית הרשויות המענים לשיפור האוריינות והמיומנויות הן הנפוצות ביותר.
- בנווה מדבר, שגב שלום ורהט, קיים מספר משמעותי של תוכניות העוסקות בהתפתחות ואבחונים. ביתר הרשויות קיים מספר מצומצם יותר של תוכניות בתחום זה.
- על אף מצבה הסוציאקונומי הקשה של החברה הבדואית בנגב, מספר תוכניות הרווחה המשלימות הינו הקטן ביותר במרבית הרשויות בהשוואה לשאר סוגי המענים.

ילדים
 אוריינות התפתחות
 בסיכון ומיומנויות ואבחונים

■ אוריינות וחיזוק המיומנויות הקוגניטיביות
 ■ התפתחות מוטורית ואבחונים רפואיים
 ■ טיפול בילדים ובמשפחות בסיכון ובטיפול בהזנחה

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

חורה – 4,316 ילדים בגיל הרך ביישוב

גורם מפעיל

● אג'יק

● עמותת תמר

● החברה למתנ"סים

● חברת 'סל שירותי סעד'

● מכללת קיי

● רשות מקומית

● ברנקו וייס

● בטרם

● הג'וינט

● אל-באכור

גורם מתקצב

פילנתרופיה

360

מוטבים

matrixP2

מספר משתתפים

מעל 1000

501-1000

251-500

101-250

51-100

עד 50

● חוסן רגשי (חוברת)

● הספרייה הראשונה שלי

● טיפ טיפת בטיחות

● חוגים בגנים

● תוכנית לאומית לבטיחות ילדים

● הד החיים

● עלילות דובי עזיז

● אורח חיים בריא

● תשכיל

● מעגן

● מלוות ביתיות

● הבשרות ופיתוח כוח אדם מקומי

● הקראת סיפורים במרכז ניבאריס

● מראביאת אג'יאל

● מגשרות בטיפות חלב

● היחידה להתפתחות הילד

● אלף הימים הראשונים – הבשרות צוות

לידה-6

3-6

לידה-3

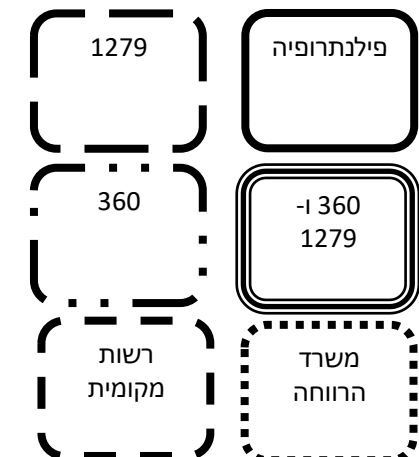
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הבדואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

כסייפה – 3,929 ילדים בגיל הרך ביישוב

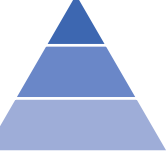
גורם מפעיל

- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- חברת 'סל שירותי סעד'
- מכללת קיי
- רשות מקומית
- ברנקו וייס
- ינאביע
- בטרם
- אל-באכור

גורם מתקצב

מספר משתתפים

הספרייה הראשונה שלי

חוסן רגשי (חוברת)

מעל 1000

חוגים בגנים

טיפ טיפת בטיחות

501-1000

הד החיים

251-500

ספרים ונהנים

עלילות דובי עזיז

101-250

תוכנית אור - רב תחומי

מוזיקה, תנועה וסיפור בעברית

הכשרות ופיתוח כוח אדם מקומי

מלוות ביתיות

הקראת סיפורים במרכז ניבאריס

100 עד

תשכיל

מעגן

מגשרות בטיפות חלב

הדרכת הורים לילדי הגנים

השתלבות מובילות משפחתונים

מעטפת רכה

מעטפת רכה

הטף

לידה-6

6-3

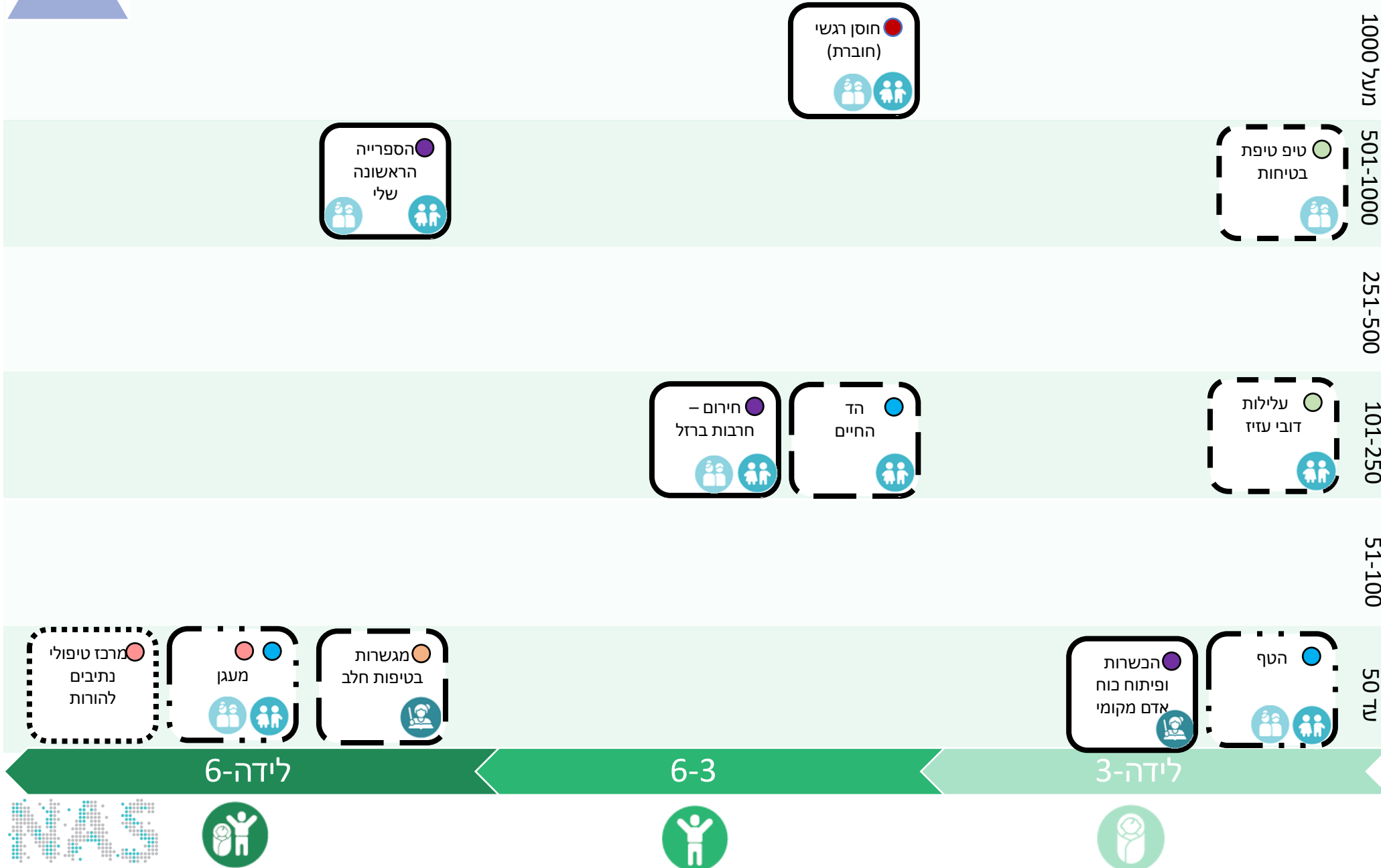
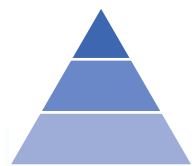
לידה-3

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

לקיייה – 3,522 ילדים בגיל הרך ביישוב

גורם מפעיל

- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- חברת 'סל שירותי סעד'
- אל-באכור
- רשות מקומית
- ברנקו וייס
- בטרם

גורם מתקבץ

- פילנתרופיה
- משרד הרווחה
- רשות מקומית
- הכשרות ופיתוח כוח אדם מקומי
- הטף
- עלילות דובי עזיז
- הד החיים
- חירום - חרבות ברזל
- טיפ טיפת בטיחות
- הוסן רגשי (חוברת)
- הספרייה הראשונה שלי
- מרכז טיפולי נתיבים להורות
- מעגן
- מגשרות בטיפות חלב

מוטבים

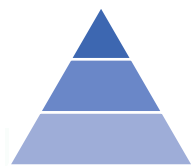

לידה-6

6-3

לידה-3

שגב שלום – 2,659 ילדים בגיל הרך ביישוב

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

אג'יק

עמותת תמר

החברה למתנ"סים

חברת 'סל שירותי סעד'

אל-באכור

רשות מקומית

האוניברסיטה העברית

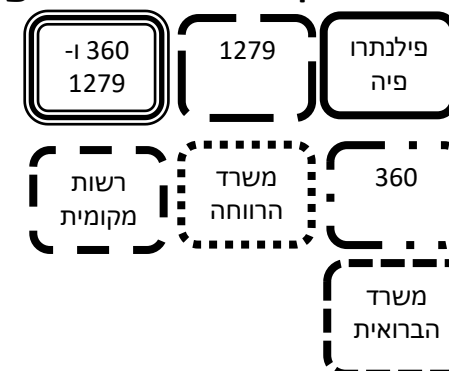
מכללת קיי

בטרם

הג'וינט

גורם מתקצב

מספר משתתפים

מוטבים

matrixP2

מעל 1000

חוסן רגשי (חוברת)

501-1000

הספרייה הראשונה שלי

טיפ טיפת בטיחות

251-500

חוגים בגנים

101-250

מעגן

תוכנית מעבר

חירום - חרבות ברזל

הד החיים

מלוות ביתיות

מראביאת אג'יאל

עלילות דובי עזיז

עד 100

היחידה להתפתחות הילד

אמאן פי כל מכאן

הקראת סיפורים במרכז ניבאריס

הכשרות ופיתוח כוח אדם מקומי

אלף הימים הראשונים - הכשרות צוות

בית פתוח

מגשרות בטיפות חלב

אנא וטיפלי*

מעטפת רכה

פעילות

לידה-6

3-6

לידה-3

NAS

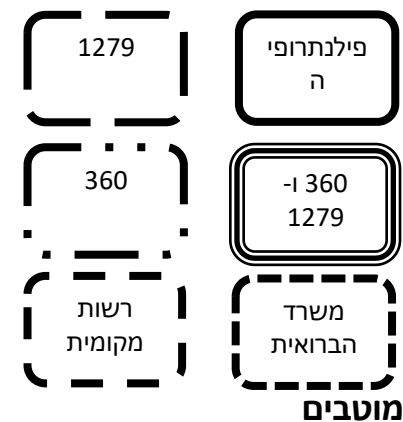
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

תל שבע - 4,751 ילדים בגיל הרך ביישוב

גורם מפעיל

- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- חברת 'סל שירותי סעד'
- רשות מקומית
- האוניברסיטה העברית
- בטרם
- הג'וינט
- אל-באכור

גורם מתקצב

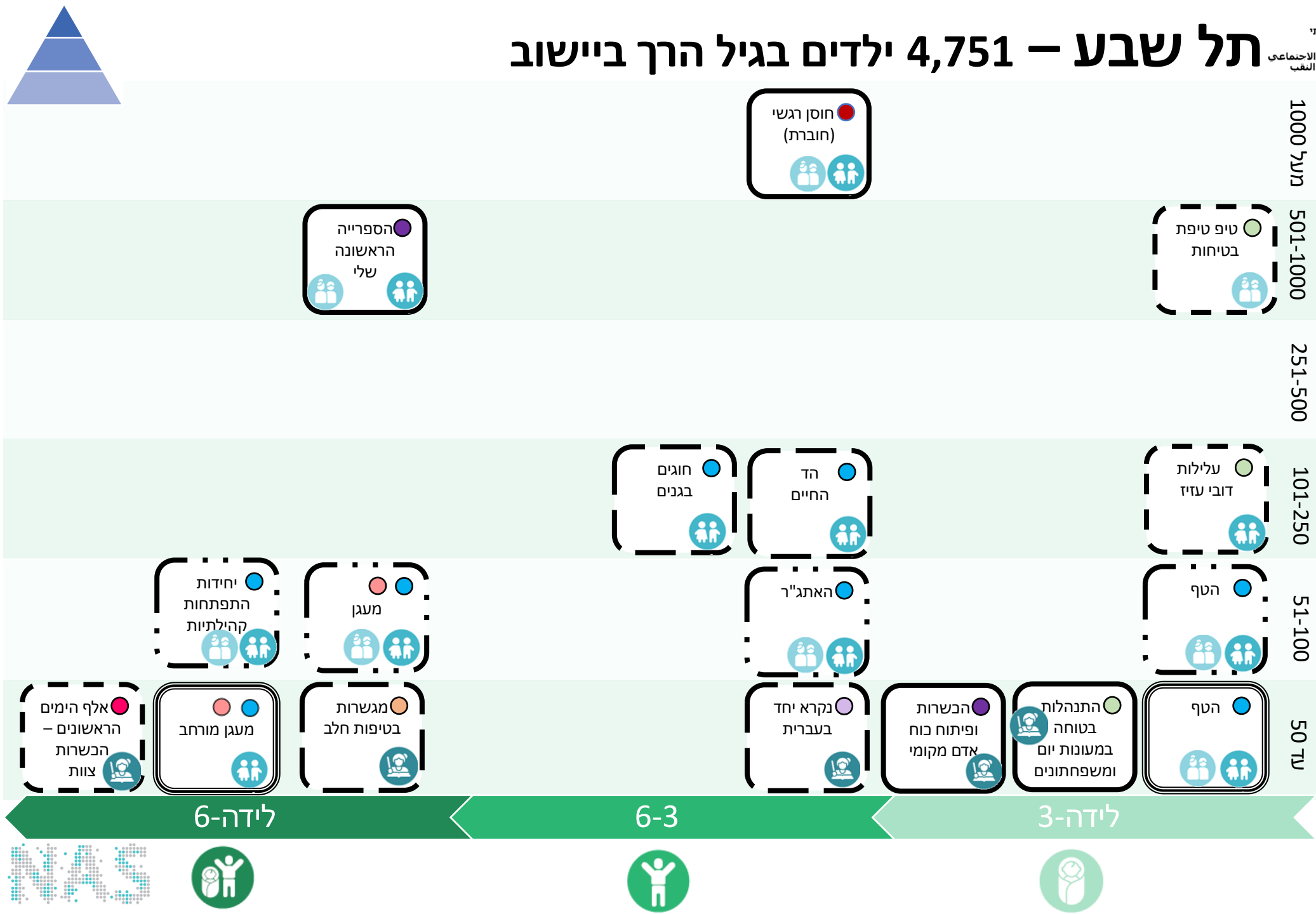

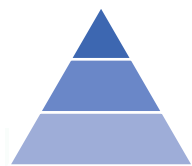
מוטבים

matrixP2

מספר משתתפים

נווה מדבר – 3,032 ילדים בגיל הרך ביישוב

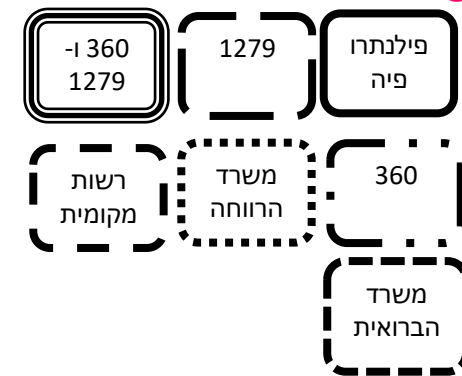
האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

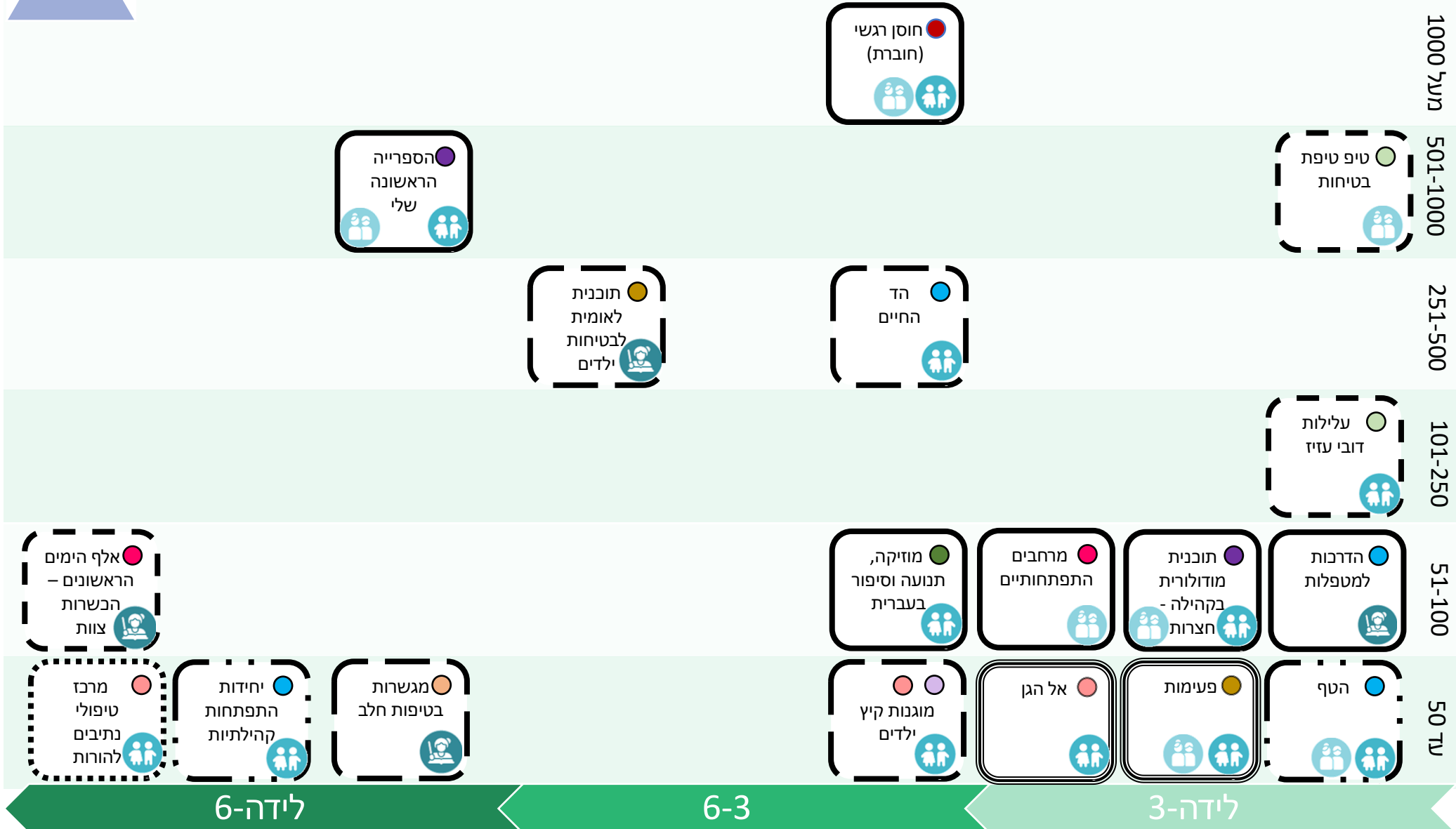
גורם מפעיל

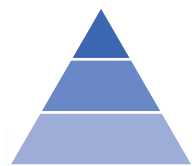
- אג'יק
- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- חברת 'סל שירותי סעד'
- מכללת קיי
- רשות מקומית
- האגודה הישראלית לכפר ילדים
- ינאביע
- אל-באכור
- בטרם
- הג'וינט

מספר משתתפים

- מוטבים
- הורים
- ילדים
- צוותים

אל-קאסום – 4,003 ילדים בגיל הרך ביישוב

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הבדואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

- עמותת תמר
- החברה למתנ"סים
- חברת 'סל שירותי סעד'
- רשות מקומית
- בטרם
- אל-באכור

גורם מתקצב

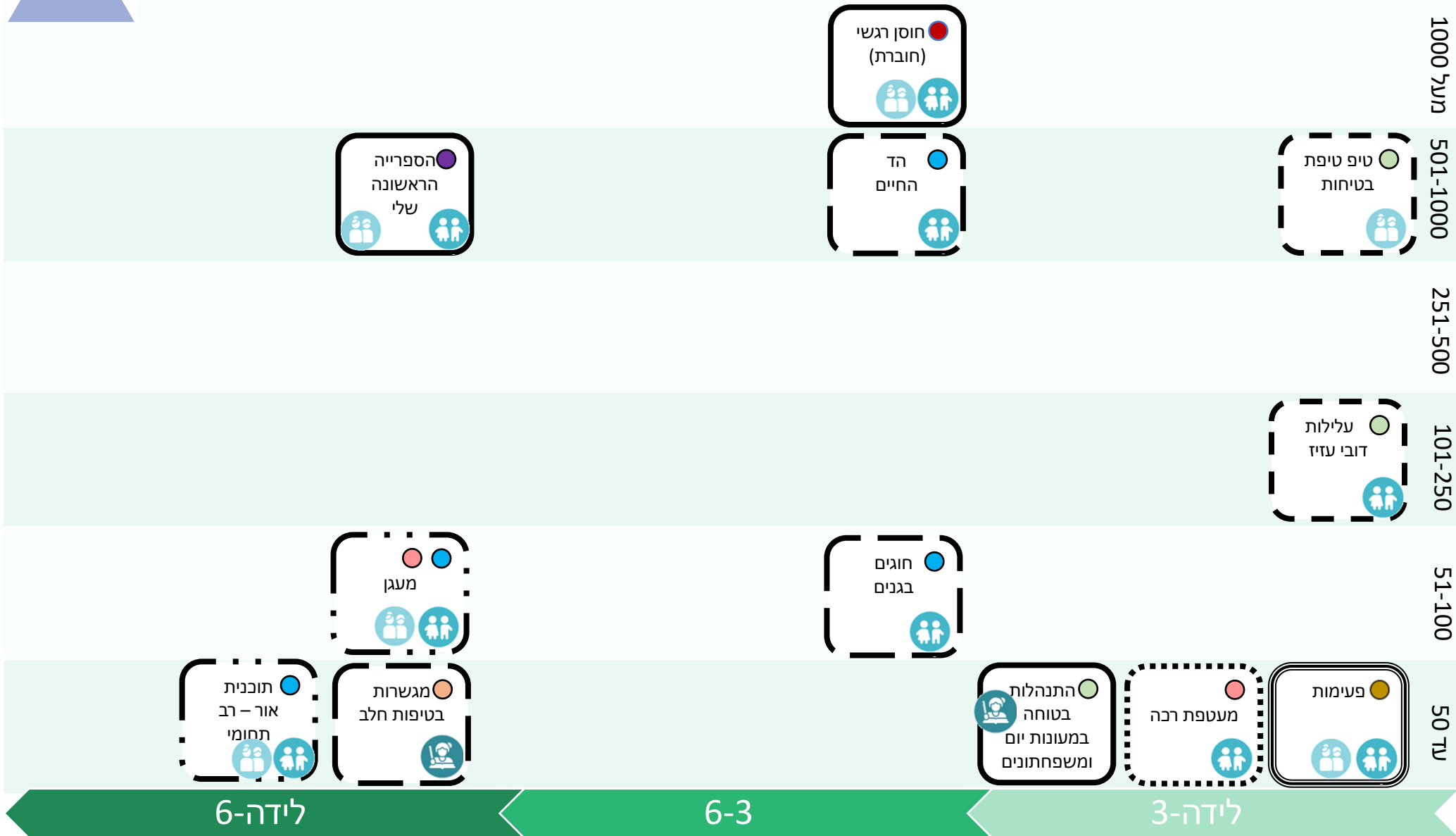
- פילנתרופיה (1279)
- משרד הרווחה (360)
- רשות מקומית

מוטבים

matrixP2

מספר משתתפים

הספרייה הראשונה שלי

לידה-6

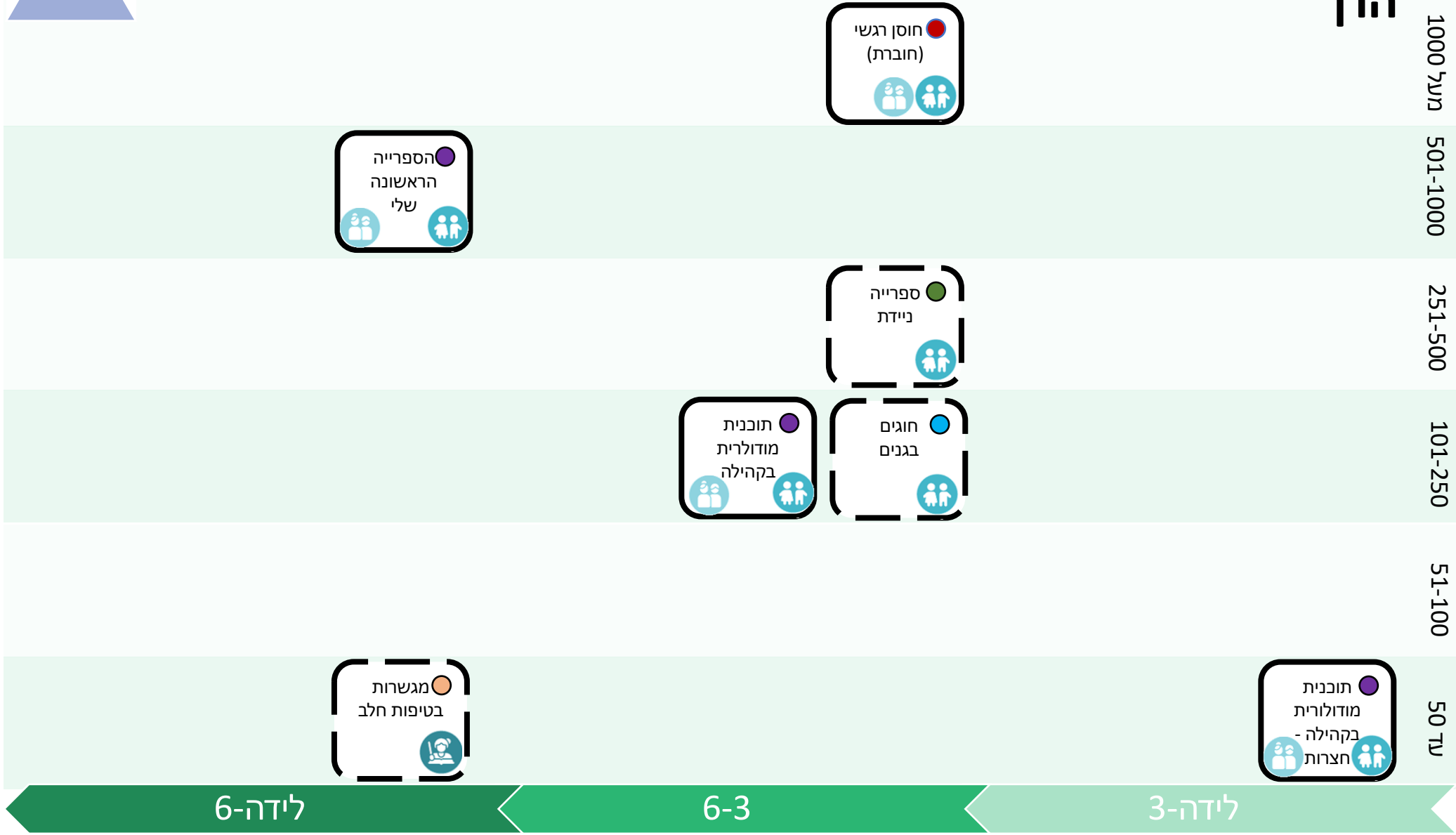
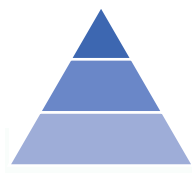
3-6

לידה-3

קהילות במגורים שאינם מוסדרים – 18,048 ילדים בגיל הרך

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הברזאית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

גורם מפעיל

● עמותת תמר

● החברה למתנ"סים

● חברת 'סל שירותי סעד'

● אל-באכור

● העמותה לשיפור מעמד

● האישה בלקייה

גורם מתקצב

פילנתרופיה

1279

מוטבים

לידה-6

6-3

לידה-3

שירותי בסיס ומענים משלימים – בחינה רוחבית

תת כיסוי

היקף נמוך של ילדים
המקבלים את השירות.

עומס במתן שירותים

רשות המעניקה שירותים
למספר ילדים הגדול ממספר
הילדים הרשומים בה.

ניתן לחלק את האתגרים
במתן שירותים לגיל הרך
לשתי קטגוריות:

חשוב לשים לב כי הקטגוריות אינן סותרות זו את זו, שכן עומס על שירותי הרשות אינו אומר שכל ילדי הרשות עצמה מכוסים מבחינת השירותים.

בטבלאות הבאות מוצגת הפריסה והשימוש במענים שנבחנו במסגרת הדוח, בחלוקה לפי רשויות.

א. שימוש במסגרות לגילאי לידה-3 ברשויות השונות

בטבלה הבאה מופיעה השוואה בין אחוז הילדים בגילאי לידה-3 המשתתפים במסגרות המוכרות לגילאים אלו, בהשוואה לממוצע ההשתתפות בחברה הבדואית כולה, שהוא כאמור נמוך מאוד ועומד על 7-8% מהילדים. כפי שניתן לראות בכסייפה, ערערה בנגב ובקהילות במגורים שאינם מוסדרים קיים תת כיסוי משמעותי.

קהילות במגורים שאינם מוסדרים	אל-קסום	נווה מדבר	ערערה בנגב	תל שבע	שגב שלום	לקייה	כסייפה	חורה	רהט	מענה/יישוב
										מסגרות לגילאי לידה-3

פחות ממוצע ההשתתפות במסגרות

שווה לממוצע ההשתתפות במסגרות (7-8%)

יותר ממוצע ההשתתפות במסגרות

ב. שימוש במסגרות לגילאי 3-6 ובטיפות חלב

בטבלה הבאה מופיעה השוואה בין מספר הילדים המשתתפים במסגרות לגילאי 3-6 ובטיפות חלב, אל מול מספר הילדים הרשומים באותו היישוב. היישובים בהם ניתן שירות ליותר ממספר הילדים הרשומים, מסומנים באדום. כפי שניתן לראות במרבית הרשויות קיים עומס במתן שירותים ובקרבת הקהילות במגורים שאינם מוסדרים קיים מחסור בשירותים.

קהילות במגורים שאינם מוסדרים	אל-קסום	נווה מדבר	ערערה בנגב	תל שבע	שגב שלום	לקייה	כסייפה	חורה	רהט	מענה/יישוב
										מענה/יישוב מסגרות לגילאי 3-6
										טיפות חלב

עומס על השירותים – מספר משתתפים הגדול ממספר הילדים ביישוב

פחות מ-15% מילדי הקהילות במגורים שאינם מוסדרים משתתפים בשירותים שנמצאים בשטחם.

ג. פריסת המענים המשלימים לפי יישוב

בטבלה הבאה מופיעה פריסת המענים המשלימים, לפי מספר המענים הניתנים בכל יישוב. כפי שניתן לראות בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים קהילות במגורים

פחות מ-10 מענים משלימים ביישוב
 בין 10 ל-15 מענים משלימים ביישוב
 יותר מ-15 מענים משלימים ביישוב

בחינה רוחבית – מגבלות ומסקנות

מגבלות:

הבחינה הרוחבית מאפשרת הסתכלות על היקף השירותים ועל מידת העומסים הקיימים בכל אחת מהרשויות הבדואיות. לבחינה זו שתי מגבלות עיקריות:

א. שירותי בסיס: על אף שההצגה לעיל מעריכה את שירותי הבסיס מול גודל האוכלוסייה באותו היישוב, לא ניתן לקבוע בדיוק איזה חלק ממקבלי השירותים הינם תושבי הרשות ואילו הינם תושבים של רשויות סמוכות.

ב. מענים משלימים: מענים אלו אינם מיועדים לכלל האוכלוסייה, ולכן לא ניתן להעריך מהו אחוז הילדים שאמור לצרוך שירותים אלו לעומת האחוז שצורך אותם כעת.

מסקנות:

על אף המגבלות לעיל, ההסתכלות הרוחבית מאפשרת להגיע למסקנות הבאות:

א. **הטרוגניות בהיקף השירותים**: רהט, חורה, שגב שלום, תל שבע ונווה מדבר הן הרשויות עם היקף שירותים הרחב ביותר מבחינת שירותי הבסיס בהשוואה לגודל האוכלוסייה, וכן ההיקף הגדול ביותר של המענים המשלימים. בקרב הקהילות במגורים שאינם מוסדרים קיים מחסור בשירותים בכלל התחומים.

ב. **חלק מהרשויות הנותנות מענה משמעותי לילדים מחוץ לגבולות הרשות**: רהט, חורה, כסייפה, שגב שלום ונווה מדבר, מעניקות שירותים למספר הגדול ממספר הילדים ברשות, הן בטיפות החלב והן בגני הילדים (מסגרות לגילאי 3-6). ביישובים נוספים מתקיימת תופעה זו, אך בשירות אחד בלבד.

ג. **משמעות העומס על הרשויות** – נשאלת השאלה האם העומס על השירותים או העדרו, מעיד על איכות השירותים ברשויות ועל היכולת של הרשות לספק את היקף המענים הבסיסיים הנדרשים לתושביה. נדרש מחקר המשך לשם כך.

ד. **חסרה תמונת מצב מדויקת בנוגע לשיוך המוניציפלי של הילדים המקבלים את השירותים השונים** – מומלץ לערוך מיפוי שטח.

תודה!